ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 7.12.2001
COM(2001) 718 τελικό

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

"ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ"

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

"ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ"

Το διάστημα έχει εισέλθει στην Ευρώπη σε νέα φάση. Οι διαστημικές δραστηριότητες μετεξελίχθηκαν πέρα από την περίτρανη επιτυχία που συνιστά το όχημα εκτόξευσης Ariane από το σημείο του να αποτελεί ερευνητικό εγχείρημα στο να προσφέρει την ομοιόμορφη και κρίσιμη τεχνολογία η οποία παρέχει στην Ευρώπη τη δυνατότητα να αντιμετωπίζει και να επιτυγχάνει μεγάλο αριθμό στόχων οι οποίοι είναι ενσωματωμένοι στις πολιτικές που σχετίζονται με τους ρυθμούς της οικονομικής ανάπτυξης, την κοινωνία της πληροφορίας, τις μεταφορικές υποδομές, την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση της ειρήνης.

Η συμβολή του στην καθημερινή ζωή των πολιτών είναι ολοένα και σημαντικότερη. Εξάλλου, το διάστημα παρέχει τα μέσα που υποστηρίζουν τις προσπάθειες οι οποίες συνδέονται με τη διεύρυνση της Ευρώπης και τα οποία διανοίγουν στην ΕΕ τη δυνατότητα να ενισχύσει την ανεξαρτησία της, να επεκτείνει την επιρροή της και να παγιώσει τον ρόλο που ασκεί στο παγκόσμιο προσκήνιο.

Το διάστημα διαθέτει το δυναμικό να καταστεί αναπόσπαστη συνιστώσα του βασικού πυρήνα πολιτικών της Ένωσης. Οι πρωτοβουλίες του GALILEO και της ΠΠΠΑ (GMES) που έχουν αναληφθεί από την ΕΕ υπογραμμίζουν ήδη τους πρώτους ευεργετικούς καρπούς που αποκομίζονται από την εξέλιξη αυτή στα θεματικά πεδία της δορυφορικής πλοήγησης και της παρακολούθησης σε παγκόσμια κλίμακα στους τομείς του περιβάλλοντος και της ασφάλειας, αντιστοίχως.

Προς υποστήριξη των τάσεων αυτών έχουν ήδη τεθεί σε κίνηση οι πολιτικές διαδικασίες. Στα βήματα της ανακοίνωσης που εκδόθηκε την περασμένη χρονιά[1] με τίτλο *"Η Ευρώπη και το διάστημα: Στροφή προς ένα νέο κεφάλαιο"* και των ψηφισμάτων που υιοθετήθηκαν στη συνέχεια από τα Συμβούλια της ΕΕ και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος (ΕΟΔ)[2], η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Εκτελεστική Αρχή του ΕΟΔ συγκρότησαν τη Μικτή Ομάδα Καθηκόντων. Αποστολή της είναι να αναπτύξει περαιτέρω την ευρωπαϊκή στρατηγική για τα διαστημικά θέματα, να επεξεργαστεί συγκεκριμένες προτάσεις για την υλοποίηση της στρατηγικής και να υποβάλει εκθέσεις στα Συμβούλια της ΕΕ και του ΕΟΔ καθώς και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στα τέλη του 2001 σχετικά με την πρόοδο που σημειώθηκε.

Η έκθεση που επισυνάπτεται στο παράρτημα της παρούσας ανακοίνωσης είναι αντιπροσωπευτική των αναλύσεων και των συστάσεων που έχουν επεξεργαστεί από τη Μικτή Ομάδα Καθηκόντων. Στην έκθεση υπογραμμίζεται ο ρόλος που διαδραματίζουν τα διαστημικά συστήματα στο χώρο της οικονομίας, της κοινωνίας και της πολιτικής, εξυπηρετώντας τα συμφέροντα των ευρωπαίων πολιτών. Η έκθεση επισημαίνει τους αντικειμενικούς στόχους και τις προτεραιότητες που θα οδηγήσουν στην ενίσχυση του

---

1 COM(2000)597

2 Ο ΕΟΔ αποτελεί διακυβερνητικό οργανισμό. Στους κόλπους του συνεργάζονται δεκατρία από τα κράτη μέλη της ΕΕ καθώς και η Ελβετία και η Νορβηγία. Η Ελλάδα και το Λουξεμβούργο δεν συμμετέχουν στον ΕΟΔ.

ευρωπαϊκού δυναμικού. Περιγράφει επίσης τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να αναπτυχθούν, μέσα σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο.

Το έγγραφο καλύπτει ιδίως τις τρεις συνιστώσες της ευρωπαϊκής στρατηγικής για το χώρο του διαστήματος: (i) την ενίσχυση των θεμελίων των διαστημικών δραστηριοτήτων· (ii) τη διεύρυνση των επιστημονικών γνώσεων· (iii) την αποκόμιση των ευεργετικών καρπών για τις αγορές και την κοινωνία. Καλύπτει επίσης οριζόντια θέματα στα οποία εξετάζονται κυρίως τα σκέλη της βιομηχανικής πολιτικής, των διεθνών πτυχών και των μελλοντικών σχέσεων μεταξύ της ΕΕ και του ΕΟΔ.

Το κύριο συμπέρασμα το οποίο συνάγεται είναι ότι, έχοντας να αντιμετωπίσουν τις ανταγωνιστικές πιέσεις που ασκούνται από τις άλλες περιοχές του κόσμου, οι ευρωπαϊκοί πρωταγωνιστικοί παράγοντες στο χώρο του διαστήματος δεν μπορεί να επιτρέψουν στον εαυτό τους να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα με ασυνάρτητο και κατακερματισμένο τρόπο. Για να διαδραματίσει στο έπακρο το ρόλο της της μεγάλης διαστημικής δύναμης, η Ευρώπη πρέπει να είναι σε θέση να βελτιώσει τα αποτελέσματα που πετυχαίνει με τα μέσα που είναι στη διάθεσή της και να βελτιστοποιήσει το πολιτικό και θεσμικό πλαίσιο που καθορίζει τους όρους λειτουργίας της στο χώρο του διαστήματος. Για τη διαδικασία αυτή απαιτείται πολύς χρόνος. Η δυναμική της όμως θα διανοίξει νέες ευκαιρίες και θα οδηγήσει σε νέες εξελίξεις.

Εκείνο που αποτελεί πραγματικότητα είναι ότι οι διαστημικές δραστηριότητες έχουν καταστεί ένα τόσο σημαντικό στρατηγικό κεφάλαιο που αγκαλιάζει πολυποίκιλους κλάδους και ότι αποτελούν λειτουργικό μηχανισμό για την υλοποίηση των γενικότερων πολιτικών της Ένωσης, ώστε να πρέπει πλέον να τίθεται το θέμα κατά πόσο αυτές αξίζει να αποκτήσουν τη δική τους πολιτική.

Από τη σκοπιά αυτή, η Ευρώπη θα πρέπει να αναλάβει τη δέσμευση να υποστηρίξει την αυθεντική ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική, συνδυάζοντας την καθαυτό στρατηγική, όπως αυτή έχει σκιαγραφηθεί στην ανακοίνωση της τελευταίας χρονιάς, το ευρωπαϊκό διαστημικό πρόγραμμα και τη δέσμη κανόνων υλοποίησής τους.

Αυτή η ευρωπαϊκή διαστημική στρατηγική θα οδηγήσει στην ενίσχυση των ευρωπαϊκών διαστημικών δραστηριοτήτων, με τις συνδυασμένες προσπάθειες όλων των διαστημικών πρωταγωνιστικών παραγόντων, τόσο δημόσιων, όσο και ιδιωτικών, με απώτερο σκοπό την αύξηση της αποτελεσματικότητας και την αποφυγή της άσκοπης αλληλεπικάλυψης των καταβαλλόμενων προσπαθειών και των διατιθέμενων πόρων.

Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός θα χρειαστεί να ληφθούν ριζικά βήματα. Καίρια σημασία για την επιτυχία της ανάπτυξης και της υλοποίησης της ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής έχει η πάγια δέσμευση του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και η ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και του ΕΟΔ, οι οποίες θα πρέπει να οδηγήσουν στην αύξηση των κοινών προγραμμάτων και έργων.

Ο ΕΟΔ έχει να εμφανίσει πληθώρα τεχνικών επιτευγμάτων και τεχνογνωσίας. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες απέδειξε ότι αποτελεί αποτελεσματικό λειτουργικό μηχανισμό για τη διοχέτευση των προσπαθειών που καταβάλλουν τα κράτη μέλη του και για την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας.

Ωστόσο, έχει έρθει πλέον ο καιρός να νομιμοποιηθούν απόλυτα τα διαστημικά ζητήματα σε πολιτικό επίπεδο. Για το σκοπό αυτό θα απαιτηθεί η στενότερη συνεργασία του ΕΟΔ με την ΕΕ για να καταστεί δυνατή η ενσωμάτωση των διαστημικών δραστηριοτήτων στο ευρύτερο

πολιτικό, οικονομικό, επιστημονικό και κοινωνικό σκηνικό και να τεθούν οι συναφείς με το διάστημα δραστηριότητες ακόμη πιο άμεσα στην υπηρεσία των Ευρωπαίων πολιτών.

Οι εξελίξεις αυτές θα δώσουν επίσης την ευκαιρία να τεθούν τα διαστημικά ζητήματα υπόψη των ανώτατων βαθμίδων της πολιτικής εξουσίας στην Ευρώπη, με άλλα λόγια δηλαδή να τεθούν υπόψη του Συμβουλίου της ΕΕ και του Κοινοβουλίου. Τόσο ο συνολικός όγκος των διατιθέμενων χρηματοδοτικών πόρων, όσο και το είδος των μελλοντικών προβλημάτων που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, όπως για παράδειγμα τα θέματα ασφαλείας, όλα αυτά τα ζητήματα καθιστούν υποχρεωτική τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης πολιτικής συζήτησης σε ανώτατο επίπεδο.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη συνάψει σχέσεις λειτουργικής συνεργασίας με τον ΕΟΔ. Από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε από τη Μικτή Ομάδα Καθηκόντων, ιδίως με βάση τις εμπειρίες του GALILEO, επιβεβαιώνεται ότι είναι αναγκαία η ανάληψη συγκεκριμένων μέτρων για να διασφαλιστεί ότι οι θεσμικές διαφορές δεν θα παρεμποδίσουν το δυναμικό της συνεργασίας. Πρέπει λοιπόν να επιτευχθεί η αποτελεσματική και η "απόλυτα λεία" χρήση των ανάλογων διαθέσιμων λειτουργικών μηχανισμών.

Για το σκοπό αυτό ενδέχεται να απαιτηθεί η σύναψη συμφωνίας-πλαισίου μεταξύ της ΕΕ και του ΕΟΔ για την καθιέρωση των επίσημων σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των δύο θεσμικών οργάνων, πράγμα που θα οδηγήσει στη δημιουργία των αποτελεσματικών υποδομών συνεργασίας με σαφή επιμερισμό των ρόλων σε ό,τι αφορά τις ευθύνες χάραξης και διαμόρφωσης της συγκεκριμένης πολιτικής.

Στο πλαίσιο αυτό, το κατάλληλο βήμα ενδέχεται να είναι ο καθορισμός του πιθανού πρόσθετου ρόλου που θα κληθεί να διαδραματίσει ο ΕΟΔ ως "εκτελεστικός οργανισμός" για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία που αποκομίστηκε στο πλαίσιο του GALILEO, της ΠΠΠΑ και της συνεργασίας στα θέματα των τηλεπικοινωνιών

Ο ΕΟΔ υιοθέτησε ορισμένους από τους προαναφερόμενους προσανατολισμούς με το ψήφισμα που εγκρίθηκε κατά την υπουργική διάσκεψη του Εδιμβούργου (14-15 Νοεμβρίου 2001), παρουσία του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

* * *

Οι συστάσεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση της Μικτής Ομάδας Καθηκόντων αποτελούν ορόσημο για τη θέσπιση της συμπαγούς προσέγγισης που θα εφαρμοστεί στο χώρο του διαστήματος στην Ευρώπη. Οι περαιτέρω εξελίξεις θα εξαρτηθούν από την αποδοχή που θα υπάρξει από όλους τους ενεχόμενους πρωταγωνιστικούς παράγοντες στην Ευρώπη και ιδίως στα κράτη μέλη καθώς και από τη δέσμευση που θα αναλάβουν να υποστηρίξουν ενεργά την προτεινόμενη δέσμη μέτρων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι πανέτοιμη να προχωρήσει στη σύναψη της ισχυρής και δυναμικής σχέσης συνεταιρικής συνεργασίας με τον ΕΟΔ και είναι αποφασισμένη να προωθήσει την ανάπτυξη της φιλόδοξης ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής.

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΙΚΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα εκτελεστικά όργανα του ΕΟΔ (ESA) διαμόρφωσαν από κοινού κατά τη διάρκεια του 2000 την Ευρωπαϊκή Διαστημική Στρατηγική (ΕΔΣ) (ESS). Η στρατηγική αυτή αποτέλεσε το υπόβαθρο της ανακοίνωσης της Επιτροπής με τίτλο «*Ευρώπη και Διάστημα: Στροφή προς ένα νέο κεφάλαιο*» και του εγγράφου που συνέταξε το Συμβούλιο του ΕΟΔ. Η ανταπόκριση που βρήκαν και τα δύο ήταν θετική, τόσο στην ΕΕ όσο και από την πλευρά των κρατών μελών του ΕΟΔ, των κρατικών αρχών και της βιομηχανίας σε όλη την Ευρώπη.

Τα Συμβούλια της ΕΕ και του ΕΟΔ υιοθέτησαν το Νοέμβριο του 2000 δύο συμπληρωματικά ψηφίσματα, που επικροτούσαν την εν λόγω στρατηγική. Βασικό ήταν το αίτημα να διευρυνθεί περαιτέρω η πορεία ανάπτυξής του ιδίως μέσω της δημιουργίας μίας Μικτής Ομάδας Καθηκόντων (ΜΟΚ) (JTF), που θα ήταν επιφορτισμένη με την αποστολή να παρακολουθεί την εκτέλεση της στρατηγικής και να υποβάλει προτάσεις δημιουργίας των μόνιμων κοινών υποδομών συνεργασίας μεταξύ του ΕΟΔ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η διαστημική στρατηγική συνιστά πλέον το βασικό σημείο αναφοράς για ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων με επίκεντρο το διάστημα, όπως το GALILEO και η Παγκόσμια Παρακολούθηση του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας (ΠΠΠΑ) (GMES), οι οποίες αποτελούν χαρακτηριστική αντανάκλαση της εν λόγω προσέγγισης.

Το πλαίσιο που είχε περιγραφεί ένα χρόνο νωρίτερα μετεξελίχθηκε περαιτέρω. Νέες επιστημονικές, τεχνολογικές και οικονομικές εξελίξεις, νέα ζέοντα προβλήματα, όπως ο ενισχυμένος ανταγωνισμός που επηρεάζει ορισμένες διαστημικές δραστηριότητες και οι νέες ευκαιρίες που διανοίγονται, όπως η προοπτική καθιέρωσης σημαντικών δεσμών συνεργασίας, παροτρύνουν τη στρατηγική για την Ευρώπη του διαστήματος να επιζητήσει τη μεγαλύτερη πολιτική ορατότητα.

Σε απόλυτη αρμονία με τα ψηφίσματα που υιοθετήθηκαν το προηγούμενο έτος, συγκροτήθηκε η Μικτή Ομάδα Καθηκόντων (ΜΟΚ) για συνεργασία μεταξύ των εκτελεστικών οργάνων του ΕΟΔ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το πρώτο τετράμηνο του 2001.

Η εν λόγω μικτή ομάδα καθηκόντων (ΜΟΚ) αποκατέστησε στενούς δεσμούς συνεργασίας μεταξύ των δύο φορέων. Η παρούσα έκθεση, η οποία βασίζεται στις εργασίες της, αποτέλεσε το έναυσμα για την εγκαινίαση των διαβουλεύσεων με την ΕΕ και τα κράτη μέλη του ΕΟΔ με τη διαμεσολάβηση της νεοσυσταθείσας Συμβουλευτικής Ομάδας Κοινής Διαστημικής Στρατηγικής (ΣΟΚΔΣ) (JSSAG) και για την έναρξη του διαλόγου με τη βιομηχανία.

Με την παρούσα έκθεση επιδιώκεται διττός σκοπός:

– της υποβολής εκθέσεων και της άντλησης διδαγμάτων από την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Στρατηγικής, η οποία διαμορφώθηκε το 2000·

– της διατύπωσης προτάσεων για το επόμενο στάδιο, με τη διαμόρφωση συνολικής δέσμης συστάσεων, στις οποίες θα συμπεριλαμβάνεται το νέο σκηνικό για τη σχέση ΕΕ-ΕΟΔ και η κλιμακωτή προσέγγιση που θα εφαρμοστεί για την υλοποίησή της.

2. ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΕΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Με την αυξανόμενη σημασία που προσλαμβάνουν τα διαστημικά συστήματα για την κοινωνία και τις αγορές σε παγκόσμια κλίμακα, οι ευρωπαίοι ηγέτες αναγνωρίζουν σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό την αναγκαιότητα ενσωμάτωσης των διαστημικών δραστηριοτήτων στην ευρύτερη πολιτική και οικονομική στρατηγική. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί το πολιτικό πλαίσιο στο οποίο συντελείται η εξέλιξη αυτή.

Μερικά προβλήματα που έχουν άμεση συνάρτηση με τα συναφή με το διάστημα ζητήματα εξωθήθηκαν στο ευρωπαϊκό πολιτικό προσκήνιο πρόσφατα. Τα περισσότερα από τα προβλήματα αυτά ανέκυψαν στα πρόσφατα Ευρωπαϊκά Συμβούλια Κορυφής, κατά τη διάρκεια των οποίων οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων χάραξαν φιλόδοξους στόχους για την Ευρώπη.

Τα εξέχοντα σημεία είναι:

- ***η άνοδος της οικονομίας με αφετηρία το γνωσιολογικό υπόβαθρο, που είναι ευνοϊκή για την αειφόρο ανάπτυξη***

- *η οικονομία γνωσιολογικής έντασης:* ο στόχος που καθόρισε η ίδια η Ένωση για τον εαυτό της μέσα στην επόμενη δεκαετία είναι να καταστεί η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία γνωσιολογικού υπόβαθρου στον κόσμο. Στο θέμα αυτό βασικό ρόλο διαδραματίζει η πρωτοβουλία για τον Ευρωπαϊκό Χώρο της Έρευνας, η οποία αγκαλιάζει ιδίως τα ζητήματα έρευνας και γνωσιολογικής έντασης, όπως το διάστημα (βλ. π.χ. το 6ο πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (Ε&ΤΑ) στο οποίο, για πρώτη φορά, αντιμετωπίζεται το διάστημα ως θεματική προτεραιότητα)·

- *η κοινωνία της πληροφορίας:* οι διαστημικές κατακτήσεις έχουν καίρια σημασία και αποτελούν αναζωογονητικούς συντελεστές για την ευρωπαϊκή οικονομία για την επίτευξη των στόχων της υλοποίησης και ανάπτυξης της κοινωνίας της πληροφορίας, ακριβώς λόγω της ικανότητάς τους να γεννούν και να μεταβιβάζουν πληροφορίες σε περιφερειακή και/ή παγκόσμια κλίμακα. Για τις πρόσφατες ή τις μελλοντικές εφαρμογές τους μπορεί να ανατρέξουμε στον κόσμο των δορυφορικών επικοινωνιών και μετάδοσης εκπομπών, αλλά και στον χώρο της πλοήγησης (όπως για παράδειγμα στο προτεινόμενο πρόγραμμα GALILEO)·

- η αειφόρος ανάπτυξη: η αειφόρος ανάπτυξη αναγορεύτηκε κατά τη σύνοδο κορυφής του Γκέτεμποργκ σε ζήτημα πρωταρχικής σημασίας. Για την αειφόρο ανάπτυξη απαιτούνται εξ ορισμού παγκόσμιες λύσεις. Οι διαστημικές δραστηριότητες έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα, από τη φύση τους, και παρέχουν τους μοναδικούς, αποτελεσματικούς και μη κατακυριευτικούς λειτουργικούς μηχανισμούς για την

αξιολόγηση και παρακολούθηση του περιβάλλοντος σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (όπως για παράδειγμα η πρωτοβουλία για την «Παγκόσμια Παρακολούθηση του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας» (ΠΠΠΑ) (GMES).

- ***η ανεξάρτητη Ευρώπη, η οποία θα ασκεί μεγαλύτερη επιρροή στο παγκόσμιο προσκήνιο:***

- *ανεξαρτησία, ασφάλεια και άμυνα:* συνδεόμενες με την επιθυμία για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής πολιτικής και πολιτιστικής ταυτότητας και με την σημασία που έχουν οι κοινές αξίες στους κόλπους της Ένωσης, καλλιεργούνται συγκεκριμένες προσδοκίες για την ύπαρξη μιας Ένωσης που θα ασκεί μεγαλύτερη επιρροή στο παγκόσμιο προσκήνιο.

  Σε ό,τι αφορά την ασφάλεια, διευρύνθηκε σε σημαντικό βαθμό η ερμηνεία της έννοιας. Συνέπεια αυτού είναι να συμπεριλαμβάνει πλέον την προστασία των προσώπων και των αγαθών από τις απειλές που διαγράφονται σε παγκόσμια κλίμακα, όπως οι φυσικές καταστροφές, οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι για όλη την υφήλιο, οι κλιματικές μεταβολές, οι μεταναστεύσεις πληθυσμών και προσφύγων σε μεγάλη κλίμακα και οι τρομοκρατικές ενέργειες σε βάρος των πληθυσμών.

  Τα διαστημικά συστήματα είναι σε θέση όχι μόνο να συμβάλουν στην ασφάλεια του περιβάλλοντος ή των πληροφοριών. Χάρη στην ικανότητά τους να προσφέρουν με αποτελεσματικό τρόπο τις πληροφορίες, την επικοινωνία, την παρακολούθηση, την ανίχνευση και τον έλεγχο, οι διαστημικές τεχνολογίες διεύρυναν το δυναμικό τους, με αποτέλεσμα να εξυπηρετούν αποτελεσματικά τους στόχους των πολιτικών ασφάλειας. Όταν μάλιστα η Ένωση καταλήξει στη σχετική απόφαση, θα είναι επίσης σε θέση να συμβάλουν σε ακόμη σημαντικότερο βαθμό στην πορεία εξέλιξης της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας της Ένωσης, απ'ό,τι συμβαίνει ήδη σήμερα. Στη σφαίρα δραστηριοτήτων της Κοινότητας, μπορεί να συμβάλουν σε αξιοσημείωτο βαθμό στα θέματα της κατοχύρωσης της ασφάλειας των πολιτών. Όντας αντιμέτωπη με τους κινδύνους που εκπορεύονται από την τρομοκρατία για τους άμαχους πληθυσμούς, η ΕΕ θα χρειαστεί να αναπτύξει τα μέσα συλλογής πληροφοριών και ανίχνευσης, συμπεριλαμβανομένων και των διαστημικών μηχανισμών.

  Η ΕΕ αποφάσισε επιπλέον να διευρύνει την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειάς της, ιδίως στο σημείο που αφορά τα αποκαλούμενα «καθήκοντα του Petersberg"[3], εντάσσοντας το δορυφορικό κέντρο που διατηρεί η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) (WEU) στο Torrejon, υπό την μορφή του οργανισμού που δρά υπό την αιγίδα του Συμβουλίου.

  Η πρόσβαση στις πληροφορίες σε παγκόσμια κλίμακα επηρεάζει την οικονομική, πολιτική και στρατηγική θέση που κατέχει μία χώρα ή περιοχή. Διασχίζοντας τη φάση της ολοένα και στενότερης ολοκλήρωσής της, η Ένωση διατηρεί τη δεδηλωμένη ανάγκη να αποκτά τις πληροφορίες αυτές με ανεξάρτητο τρόπο προς υποστήριξη των πολιτικών της. Η αυτοδύναμη πρόσβαση της Ευρώπης στο διάστημα, με τον τρόπο που διασφαλίζεται από τον ΕΟΔ και τα κράτη μέλη της,

---

[3] Τα καθήκοντα του Petersberg είναι: τα καθήκοντα ανθρωπιστικής μέριμνας και διάσωσης, τα καθήκοντα διατήρησης της ειρήνης και τα καθήκοντα των ένοπλων μαχητικών δυνάμεων κατά τη διαχείριση των κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης της αποκατάστασης της ειρήνης.

παρέχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση τη δυνατότητα να εκμεταλλεύεται με ανάλογο τρόπο τις διαστημικές τεχνολογίες.

- *διεύρυνση:* η μελλοντική διεύρυνση της Ένωσης επιβάλλει τον εκσυγχρονισμό των θεσμικών οργάνων, των οικονομιών και των υποδομών των υποψήφιων χωρών, για τις οποίες οι εφαρμογές διαστημικού χαρακτήρα αναμένεται να διαδραματίσουν καίριο ρόλο. Η ΕΕ θα πρέπει να προσαρμόσει τις δικές της δομές, ώστε να ανταπεξέλθει στην προσχώρηση των νέων κρατών μελών.

- *εξωτερικές σχέσεις και διεθνής συνεργασία:* οι χώρες της Ένωσης είναι ανάγκη να ομιλούν σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό με ενιαία φωνή σε όλα τα θέματα που σχετίζονται με το διάστημα (π.χ. σε διεθνείς και περιφερειακές συνελεύσεις, για την κατανομή των συχνοτήτων, αλλά και για τα θέματα της συμφωνίας του Κιότο ή της πολιτικής του ανταγωνισμού). Η Ευρώπη βρίσκεται επίσης στο μεταίχμιο στα θέματα της συνεργασίας της με τις άλλες διαστημικές δυνάμεις (όπως π.χ. με τη Ρωσία, στις σχέσεις με την οποία ορόσημο αποτέλεσε η εκδήλωση που έγινε στη Δούμα (Βουλή) τον Ιούνιο του 2001 για τα θέματα της διαστημικής συνεργασίας Ευρώπης-Ρωσίας).

- ***η ευρύτερη συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψεως των αποφάσεων ("διακυβέρνηση")***

- *δημιουργία οράματος και καθορισμός σαφούς πολιτικής:* όπως αναγνωρίζουν οι ευρωπαίοι ηγέτες, είναι ανάγκη οι ευρωπαίοι πολίτες να κατανοούν καλύτερα τις πολιτικές φιλοδοξίες που διέπουν τις δράσεις που αναλαμβάνονται στο διάστημα, για την πραγματοποίηση των οποίων απαιτούνται τεράστιες επενδύσεις. Οι ευρωπαίοι πολίτες πρέπει να ανακτήσουν τον ενθουσιασμό που τους ενέπνεε η περιπέτεια της γνώσης που αντιπροσωπεύει το διάστημα και να αντιληφθούν με μεγαλύτερη σαφήνεια την αξία των εφαρμογών του για τη σύγχρονη και μελλοντική ζωή. Στη διαστημική πολιτική πρέπει να λαμβάνονται σε αυξανόμενο βαθμό υπόψη οι ανάγκες των πολιτών από τη στιγμή της αρχικής χάραξής της, ενώ θα πρέπει επίσης να συνεκτιμάται η ανάγκη πληροφόρησής τους για τα ζωτικά ζητήματα που διακυβεύονται αλλά και για τους ευεργετικούς καρπούς που αποφέρουν οι διαστημικές τεχνολογίες, παρέχοντας για παράδειγμα εύκολη πρόσβαση στις πληροφορίες για την κατάσταση του περιβάλλοντός μας.

Οι διάφορες αυτές πολιτικές τάσεις, συνδυαζόμενες με την έντονη ανταγωνιστική πίεση που ασκείται από τις άλλες περιοχές του κόσμου στα διαστημικά θέματα, υπογραμμίζουν το γεγονός ότι είναι απαραίτητο να υπάρξει διαρκής δέσμευση και να γίνουν συνεχείς επενδύσεις από τις κρατικές αρχές καθώς και από τον ιδιωτικό τομέα στο προσεχές μέλλον. Αποτελεί επίσης χαρακτηριστική ένδειξη ότι έχει ωριμάσει ο καιρός να εξετασθεί το ενδεχόμενο του καθορισμού της αυθεντικής νέας ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής και ταυτότητας, η οποία θα είναι διαφανής και ευεργετική για τους πολίτες, θα υποστηρίζει τις ευρωπαϊκές πολιτικές και θα τονώσει την επιρροή της Ευρώπης στην παγκόσμια σκηνή.

3 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Μέσα στις τελευταίες δεκαετίες, ο ΕΟΔ και οι διάφοροι ευρωπαϊκοί διαστημικοί συντελεστές ανέπτυξαν και εφάρμοσαν με επιτυχία εντυπωσιακό φάσμα διαστημικών προγραμμάτων, δραστηριοτήτων και κατακτήσεων, παρά τους περιορισμένους δημόσιους πόρους του προϋπολογισμού, σε σύγκριση με τους άλλους πρωταγωνιστές (σε σύγκριση π.χ. με τις ΗΠΑ, αλλά και με την Ιαπωνία με κριτήριο με τους πόρους του προϋπολογισμού ανά κάτοικο).

Για να εμπεδωθεί αλλά και να ενισχυθεί περαιτέρω η αποτελεσματικότητα της Ευρώπης στον τομέα αυτό, είναι ανάγκη να εξασφαλισθεί ο καλύτερος συντονισμός μεταξύ των διαφόρων συντελεστών και πρωταγωνιστικών φορέων που ασκούν διαστημικές δραστηριότητες σε όλο το φάσμα του ευρωπαϊκού διαστημικού συστήματος. Η Ευρωπαϊκή Διαστημική Στρατηγική πρέπει να εφαρμοστεί και να αναπτυχθεί περαιτέρω αποτελώντας τον κοινό παρονομαστή για όλους τους πρωταγωνιστικούς παράγοντες της Ευρώπης στο χώρο του διαστήματος κατά τον καθορισμό των αντίστοιχων προγραμμάτων και δράσεών τους.

Στο κεφάλαιο αυτό συνοψίζονται η ανάλυση και η τρέχουσα κατάσταση των δραστηριοτήτων που έχουν αναληφθεί σε εφαρμογή των στόχων της ευρωπαϊκής διαστημικής στρατηγικής όπως αυτή είχε καθορισθεί το 2000. Επιπλέον, διατυπώνονται συστάσεις για κάθε έναν από τους τρεις στόχους της στρατηγικής, αλλά και σε συνάρτηση με τις οριζόντιες πτυχές, ενόψει της βελτίωσης της εφαρμογής τους.

3.1 Ο στόχος για την "Ενίσχυση των θεμελίων των διαστημικών δραστηριοτήτων"

3.1.1. Πρόσβαση στο διάστημα

Ανάλυση

Η πρόσβαση στο διάστημα αποτελεί το κύριο προσόν που διανοίγει τη δυνατότητα διεκπεραίωσης των διαστημικών έργων και αποστολών και της ανάπτυξης συναφών διαστημικών υπηρεσιών. Για το λόγο αυτό, πρέπει να δίνεται ιδιάζουσα προσοχή και υποστήριξη σε αυτό το πεδίο δραστηριοτήτων. Δύο είναι οι κύριες θετικές κατακτήσεις που ανέπτυξε η Ευρώπη στον τομέα αυτό: **(i)** η οικογένεια των συστημάτων εκτόξευσης της Ariane, που αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα τεχνικής και εμπορικής επιτυχίας, **(ii)** η βάση εκτόξευσης στο Kourou, η οποία είναι ανταγωνιστική εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης και των σύγχρονων και πανίσχυρων υποδομών της. Κατά συνέπεια, στην ευρωπαϊκή διαστημική στρατηγική και τα μεταγενέστερα ψηφίσματα του Συμβουλίου ΕΕ και ΕΟΔ τονίζεται η ανάγκη παραχώρησης ανεξάρτητης και ανταγωνιστικής πρόσβασης στο διάστημα για την Ευρώπη.

Η Ariane 5 αποτελεί σύγχρονο σύστημα εκτόξευσης με σημαντικές δυνατότητες αύξησης μέσα στην επόμενη εικοσαετία. Η αρχική ικανότητα μεταφοράς φορτίων της σε γεωστατική τροχιά (6 τόνοι) θα έχει διπλασιασθεί έως το 2006, ανάλογα με τις αποφάσεις που θα ληφθούν κατά τη διυπουργική σύνοδο του Συμβουλίου του ΕΟΔ, το Νοέμβριο του 2001. Ο ΕΟΔ θα συμπληρώσει τον πύραυλο Ariane 5 με ένα μικρό όχημα εκτόξευσης, το Vega, το οποίο θα είναι λειτουργικό έως το 2006.

Με την Ariane 5 ικανοποιούνται κατά κύριο λόγο οι ανάγκες στην αγορά γεωστατικών επικοινωνιακών δορυφόρων. Η εταιρεία Arianespace αποτελεί τη στιγμή αυτή την ηγετική εταιρεία της αγοράς, που ελέγχει μερίδιο 50% της ανοικτής αγοράς. Ωστόσο, το στοιχείο

αυτό αντιπροσωπεύει μόλις μερίδιο 20% της συνολικής αγοράς. Το εναπομένον 80% αποτελείται κυρίως από τους κυβερνητικούς δορυφόρους των ΗΠΑ (οι οποίοι εκτοξεύονται από οχήματα εκτόξευσης των ΗΠΑ, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του "Commercial Space Act" (νόμου για τις εμπορικές δραστηριότητες στο διάστημα)) και από κυβερνητικούς δορυφόρους της Ρωσίας (οι οποίοι εκτοξεύονται από τα αντίστοιχα ρωσικά οχήματα εκτόξευσης, τα οποία δεν έχουν ακόμη υπαχθεί υπό τον έλεγχο κοινοπραξιών με διεθνείς συνεταίρους.

Καθώς ποσοστό μικρότερο από το 10% των πυραύλων που εκτοξεύονται είναι κυβερνητικής προέλευσης, η επιτυχία της Ariane εξαρτάται σε καίριο βαθμό από τις επιδόσεις της στην ανοικτή εμπορική αγορά, η οποία βρίσκεται σήμερα αντιμέτωπη με την κατάσταση του πλεονάζοντος παραγωγικού δυναμικού. Η προσφορά εξακολουθεί να αυξάνεται στην αγορά, με την άφιξη των πυραύλων Delta IV και Atlas V από τις ΗΠΑ, με τις συμμαχίες που έχουν συναφθεί από τους φορείς της Ρωσίας και των ΗΠΑ και με τη συνεχιζόμενη βελτίωση των οχημάτων εκτόξευσης της Κίνας και της Ιαπωνίας.

Συνέπεια αυτού ήταν να μειωθούν σημαντικά οι τιμές εκτόξευσης. Έχοντας να παλέψουν με τις συνθήκες αυτές, οι ευρωπαίοι μέτοχοι, για να εξασφαλίσουν την εμπορική επιτυχία της Ariane 5, ανέλαβαν τη δέσμευση από την πλευρά τους να εξαλειφθεί η παραγωγή του πυραύλου Ariane 4 έως το 2003 και να περιοριστεί δραστικά το κόστος παραγωγής της Ariane 5. Για να εμπεδώσει τη θέση της στην αγορά, η Arianespace είναι υποχρεωμένη να κερδίσει συμβάσεις εκτόξευσης τουλάχιστον 14 έως 16 δορυφόρων ετησίως (2 θεσμικών και 12 έως 14 εμπορικών δορυφόρων), τη στιγμή που οι ανταγωνιστές της στις ΗΠΑ μπορεί να βασιστούν στις κυβερνητικές παραγγελίες, προγραμματίζοντας ταυτόχρονα την επιθετική επάνοδό τους στην ανοικτή αγορά.

Η ευρωπαϊκή βιομηχανία καταβάλλει αξιοσημείωτες προσπάθειες για την περικοπή του κόστους των οχημάτων εκτόξευσης. Η Arianespace εξακολουθεί ωστόσο να είναι σε μειονεκτική θέση έναντι των ανταγωνιστών της: για παράδειγμα, από το κόστος εκτόξευσης ενός πυραύλου Ariane, ποσό 10 έως 12 εκατομμυρίων ευρώ συνεισφέρεται για την κάλυψη των δραστηριοτήτων της βάσης εκτόξευσης, τη στιγμή που για τα οχήματα εκτόξευσης των ΗΠΑ που προορίζονται για πολιτικές χρήσεις, στην περίπτωση των οποίων το συνολικό κόστος του φάσματος δραστηριοτήτων πληρώνεται από τις αεροπορικές δυνάμεις των ΗΠΑ, το ποσό της συνεισφοράς αυτής ανέρχεται σε 1,5 εκατομ. ευρώ περίπου.

Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις πρέπει να ενδυναμώσουν το ρόλο που διαδραματίζουν στον τομέα των οχημάτων εκτόξευσης, για να εξασφαλισθεί η Ariane να αντιμετωπίζει ισότιμους όρους με τους ανταγωνιστές της. Εκτός από τις επενδύσεις που γίνονται από τον ΕΟΔ για να αναπτυχθούν οι τεχνολογίες και να διατηρηθούν οι βάσεις εκτόξευσης σε ανταγωνιστικό επίπεδο, είναι απαραίτητη η ανάληψη πολιτικών πρωτοβουλιών τόσο για να επιτευχθεί η επικράτηση ισότιμων όρων σε παγκόσμια κλίμακα, όσο και για να ενθαρρυνθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις (π.χ. μέσω των φορολογικών κινήτρων ή της εγγύησης των δανείων ή με τον έλεγχο των εξαγωγών τεχνολογίας). Οι πρωτοβουλίες αυτές πρέπει να αναλαμβάνονται στο επίπεδο της ΕΕ, με πλήρη εκμετάλλευση της στενής σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ του ΕΟΔ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για να αντιπαραταχθεί στις εμπορικές συμμαχίες μεταξύ των ΗΠΑ και της Ρωσίας, η Ευρώπη θα πρέπει να διασπάσει τη σημερινή της απομόνωση και να αναπτύξει διεθνείς συμμαχίες οι οποίες θα συμβάλουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών υπηρεσιών εκτόξευσης και του προσπελάσιμου χαρακτήρα των αγορών. Μία δυνατότητα που υπάρχει είναι να οικοδομηθεί η συμμαχία αυτή στην κοινοπραξία Ευρώπης-Ρωσίας με τον τίτλο Starsem, η οποία συνεπάγεται τη λειτουργική χρήση των οχημάτων εκτόξευσης Σογιούζ από τη βάση του Μπαϊκονούρ. Η υπαγωγή της εμπορικής εκμετάλλευσης του Σογιούζ στο

Κουρού, υπό τον έλεγχο της Arianespace, θα ενίσχυε κατά πάσα πιθανότητα τις επιδόσεις του Σογιούζ στην αγορά γεωστατικών δορυφόρων και θα διάνοιγε στην Arianespace συμπληρωματικές δυνατότητες.

Η εκμετάλλευση του Σογιούζ από τη βάση του Κουρού θα είχε κατά πάσα πιθανότητα μεγαλύτερο νόημα με την προοπτική της μακροπρόθεσμης στρατηγικής συνεργασίας με τη Ρωσία στον τομέα των πυραύλων εκτόξευσης, με αποτέλεσμα να δικαιολογείται η επένδυση πόρων από το δημόσιο τομέα. Αλλά και το ενδεχόμενο άλλων μορφών διεθνούς συνεργασίας με τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία κλπ. θα μπορούσε να διερευνηθεί για την επόμενη γενεά πυραύλων εκτόξευσης.

Οι περισσότερες ευρωπαϊκές προσπάθειες για την ανάπτυξη πυραύλων εκτόξευσης επικεντρώνονται σήμερα στην αναβάθμιση του συστήματος εκτόξευσης Ariane 5, για να συμπορεύεται με τις εξελίξεις στην αγορά. Ωστόσο, εκείνο που προέχει είναι η εγκαινίαση συγκεκριμένων έργων, συμπεριλαμβανομένων και των έργων επίδειξης, για να αντιμετωπισθούν προκαταβολικά οι νέες εξελίξεις αιχμής οι οποίες θα έχουν ως αποτέλεσμα τη δραστική περικοπή του κόστους εκτόξευσης και, κατά συνέπεια, θα αποτελέσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για όλες τις συναφείς διαστημικές δραστηριότητες της Ευρώπης.

Συστάσεις

- *Η ευρωπαϊκή βιομηχανία πυραύλων εκτόξευσης και δορυφόρων πρέπει να αξιολογήσει από κοινού τη σημερινή κατάσταση που επικρατεί στην εμπορική αγορά και να υποβάλει στην ΕΕ και τον ΕΟΔ τη δέσμη συστάσεών της για την ανάληψη δημόσιων πρωτοβουλιών, ούτως ώστε να κατοχυρωθεί η ισχυρή, ανεξάρτητη, ανεκτή και ανταγωνιστική πρόσβαση της Ευρώπης στο διάστημα.*

- *Να διερευνηθούν οι δυνατότητες για να διατηρηθεί η ανταγωνιστική βάση εκτόξευσης στο Κουρού (γαλλική Γουιάνα).*

- *Να αφιερωθούν σημαντικές προσπάθειες στο έργο των τεχνολογικών εξελίξεων, οι οποίες θα μειώσουν σε δραματικό βαθμό το κόστος της εκτόξευσης και θα διευρύνουν, κατά συνέπεια, την ανάπτυξη νέων υπηρεσιών εκτόξευσης.*

3.1.2. Διαστημική τεχνολογία

Ανάλυση

Κύριο μέλημα της τεχνολογικής ανάπτυξης είναι η δημιουργία των απαιτούμενων τεχνικών λειτουργικών εργαλείων για τα διαστημικά προγράμματα και τις συναφείς διαστημικές υπηρεσίες. Τη στιγμή αυτή, η προαναφερόμενη εξέλιξη είναι διττή, όντας επικεντρωμένη αφενός μεν στη διαμόρφωση των ειδικών τεχνολογιών που θα υποστηρίξουν τα σημερινά προγράμματα και, αφετέρου, στον εντοπισμό των καινοτόμων τεχνολογιών που θα χρησιμοποιηθούν για την υποστήριξη των μελλοντικών υπηρεσιών και εφαρμογών και για την επίδειξη των εν λόγω νέων τεχνολογιών. Κατά συνέπεια, πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ζωτική συνιστώσα των προσπαθειών της Ευρώπης για να διασφαλισθεί η μελλοντική ανταγωνιστικότητα της διαστημικής της βιομηχανίας.

Οι τεχνολογίες που διαμορφώνονται για το διάστημα πρέπει, ωστόσο, να θεωρούνται μέρος της ευρύτερης ανάπτυξης της τεχνολογίας, με αποτέλεσμα να ανακύπτει η ανάγκη μόνιμης παρακολούθησης των χερσαίων τεχνολογιών και διεξαγωγής διαλόγου με τους μη διαστημικούς κλάδους και ιδίως με τους φορείς παροχής υπηρεσιών. Ο διάλογος αυτός θα μπορούσε επίσης να αποδειχθεί ευεργετικός για τον εντοπισμό των πεδίων που περικλείουν

τις περισσότερες υποσχέσεις για την εφαρμογή στοχοθετημένων καινοτομιών. Ταυτόχρονα, πρέπει να αυξηθούν οι προσπάθειες που καταβάλλονται για την εναρμόνιση των εξελίξεων της διαστημικής τεχνολογίας σε όλη την Ευρώπη, ούτως ώστε να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητά τους και να εξασφαλισθεί η κάλυψη των θεματικών τομέων που κρίνεται ότι έχουν στρατηγική σημασία.

Έχοντας να αντιμετωπίσει τα προβλήματα αυτά, ο ΕΟΔ προχώρησε ήδη στην ανάπτυξη μεγάλου φάσματος λειτουργικών μέσων. Με τα τεχνολογικά προγράμματα Ε&ΤΑ δημιουργούνται οι τεχνολογίες γενικού χαρακτήρα που απαιτούνται για το διαστημικό λεωφορείο, το επίγειο σκέλος δραστηριοτήτων, την εκμετάλλευση των δεδομένων για την ικανότητα μεταφοράς φορτίου και τα λειτουργικά εργαλεία μηχανικών εφαρμογών, αλλά και για τις ειδικές μορφές εξέλιξης για τα συγκεκριμένα προγράμματα. Ο ΕΟΔ διαθέτει επίσης εξειδικευμένα προγράμματα Ε&Α τα οποία συμβάλλουν στην εκπλήρωση των τριών στόχων της ευρωπαϊκής διαστημικής στρατηγικής στους τομείς της παρατήρησης της γης, των τηλεπικοινωνιών, της πλοήγησης, των επιστημών και της εξερεύνησης, των επανδρωμένων διαστημικών πτήσεων και της μικροβαρύτητας καθώς και των διαστημικών μεταφορών.

Ο ΕΟΔ έχει επίσης εγκαινιάσει τη διαδικασία τεχνολογικής στρατηγικής, κατάληξη της οποίας είναι το Ρυθμιστικό Έργο Ευρωπαϊκής Διαστημικής Τεχνολογίας (ΡΕΕΔΤ), το οποίο ενημερώνεται σε τακτικά διαστήματα, στόχος του οποίου είναι η συγκέντρωση των απαιτούμενων τεχνολογικών προϋποθέσεων, ικανοτήτων και προγραμμάτων από όλους τους πρωταγωνιστικούς φορείς σε όλη την Ευρώπη (οργανισμούς διαστημικών εφαρμογών, βιομηχανία) για την κατάρτιση του συμπαγούς και εναρμονισμένου ρυθμιστικού έργου τεχνολογικών εφαρμογών σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

Η διαδικασία καθορισμού των προτεραιοτήτων οδηγεί σε τελική ανάλυση στον καθορισμό τεχνολογικών προγραμμάτων καθορισμένης χρήσεως (π.χ. για τα ηλιακά φωτοκύτταρα) για την ολοκλήρωση των οποίων ορισμένοι ή και όλοι οι εταίροι δεσμεύονται από την πλευρά τους. Τα τεχνολογικά προγράμματα εφαρμόζονται με «μεταβλητό γεωμετρικό σχήμα», από κοινού με τις εθνικές δραστηριότητες. Οι εισροές συντελεστών στο ΡΣΕΔΤ ενημερώνονται συχνά και η πρόοδος που σημειώνεται παρακολουθείται τακτικά. Από την άλλη πλευρά, στο επόμενο πρόγραμμα πλαίσιο Ε&Α της ΕΕ θα συμπεριλαμβάνεται για πρώτη φορά το διάστημα στις προτεραιότητες, εντασσόμενο ιδίως στις θεματικές προτεραιότητες με τίτλο «Αεροναυπηγική και διάστημα» και «Τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας». Οι δραστηριότητες θα έχουν ως επίκεντρό τους τα προγράμματα GALILEO, ΠΠΠΑ και τις δορυφορικές επικοινωνίες.

Συστάσεις

- *Να συμμετάσχει πλήρως η ΕΚ στο Ρυθμιστικό Έργο Ευρωπαϊκής Διαστημικής Τεχνολογίας του ΕΟΔ και να χορηγήσει τα συναφή διαστημικά τεχνολογικά δεδομένα της, αναλύσεις και μελέτες υπό την μορφή των συνεισφερόμενων συντελεστών σε αυτό το Ρυθμιστικό Έργο.*

- *Να συμμετάσχει η ΕΚ στη διαδικασία καθορισμού των προτεραιοτήτων και επιλογής στους κόλπους του ΡΣΕΔΤ και να καταλήξει σε συμφωνία με τον ΕΟΔ και με τους υπόλοιπους συνεταίρους, π.χ. με τη βιομηχανία και τους ακαδημαϊκούς κύκλους, στο θέμα των προγραμμάτων καθορισμένης χρήσης για τις ιδιαίτερες μορφές τεχνολογίας (τα οποία ενδέχεται να τεθούν σε εφαρμογή από κοινού από τους ΕΟΔ/ΕΚ).*

- *Να αναλάβει ο ΕΟΔ ευρύτερο ρόλο στις συναφείς με τη διαστημική τεχνολογία δραστηριότητες του νέου προγράμματος-πλαισίου, οργανώνοντας τις διαβουλεύσεις με τους*

επιμέρους συντελεστές κατά την προπαρασκευή του προγράμματος εργασίας και την εφαρμογή των ολοκληρωμένων έργων και δικτύων αριστείας στο πεδίο αυτό.

– *Να εμπεδωθούν οι προσπάθειες (οι οποίες σήμερα αντιπροσωπεύουν ποσοστό 10% περίπου των συνολικών κρατικών επενδύσεων στο διαστημικό χώρο) οι οποίες είναι αφιερωμένες στην τεχνολογία Ε&Α, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις στοχοθετημένες καινοτομίες και την προπαρασκευή των μελλοντικών υπηρεσιών.*

3.2. Ο στόχος για την "Διεύρυνση των επιστημονικών γνώσεων"

Ανάλυση

Στόχος των βασικών επιστημών είναι η παροχή πρόσβασης στις γνώσεις. Πρόκειται για πεδίο με στρατηγική σημασία από τεχνολογική, οικονομική, πολιτιστική και εκπαιδευτική σκοπιά. Μπορεί επίσης να αποτελέσει το εργαλείο με το οποίο θα μετουσιωθούν οι πολιτικές φιλοδοξίες της Ευρώπης: για να υλοποιηθεί ο στρατηγικός στόχος της Ένωσης να καταστεί κατά την επόμενη δεκαετία «η δυναμικότερη κοινωνία γνωσιολογικού περιεχομένου στον κόσμο» επιβάλλεται η πραγματοποίηση συνεχών επενδύσεων στις βασικές επιστήμες. Θα πρέπει ιδίως να μην επιδεινωθεί περαιτέρω η αναλογία μεταξύ των αμερικανικών και των ευρωπαϊκών επιστημονικών επενδύσεων που έχουν ως επίκεντρό τους τις διαστημικές εφαρμογές.

Η επιστήμη των διαστημικών εφαρμογών αποτελείται από ένα τρίπτυχο, με άλλα λόγια δηλαδή: **(i)** από την επιστήμη του διαστήματος: που οδηγεί στην κατανόηση της υφηλίου, του γαλαξία μας και του ηλιακού συστήματος, **(ii)** από την επιστήμη στο διάστημα: η οποία εκμεταλλεύεται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του διαστήματος και ιδίως τη μικροβαρύτητα για την πραγματοποίηση πειραμάτων στο χώρο της φυσικής και των επιστημών της ζωής, **(iii)** από την επιστήμη που προέρχεται από το διάστημα: με την τοποθέτηση σταθμών παρατήρησης σε τροχιά γύρω από τη γη για τη μελέτη της γης, του κλίματός της, της ατμόσφαιρας και του συνολικού περιβάλλοντος, με σκοπό την καλύτερη κατανόηση του τρόπου λειτουργίας τους.

Υπό την ιδιότητά της αυτή, στην επιστήμη που έχει ως επίκεντρό της το διάστημα συμπεριλαμβάνονται τα προγράμματα του ΕΟΔ και των κρατών μελών τα οποία εξετάζουν τις διαστημικές επιστήμες, τις επανδρωμένες πτήσεις στο διάστημα, τις επιστήμες της ζωής και τη φυσική, καθώς και τις επιστήμες της γης. Σκοπός της νέας ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας εξερεύνησης, της «Αυγής» (Aurora) είναι εξάλλου να συμβάλει στην επιστημονική εξερεύνηση του ηλιακού συστήματος με την ανάπτυξη των συναφών τεχνολογιών καίριας σημασίας και τη δημιουργία των απαιτούμενων προγραμματικών λειτουργικών μηχανισμών. Οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της θα μπορούσαν να ασκήσουν σημαντική πολιτική έλξη, εντασσόμενοι στο όραμα της ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Οι βασικές επιστήμες συμβιώνουν με τις εφαρμοσμένες. Το ενδιαφέρον των εξωδιαστημικών βιομηχανικών κλάδων να αποκτήσουν πρόσβαση στις επιστήμες που έχουν επίκεντρο τις διαστημικές εφαρμογές και στα μέσα για τη διαμόρφωση εκμεταλλεύσιμων εφαρμογών αυξάνεται. Παρά το ότι δεν είναι εύκολο να προβλεφθεί εκ των προτέρων η έκβαση των δραστηριοτήτων αυτών, οι επιστήμες οι οποίες επικεντρώνονται στις διαστημικές εφαρμογές συμβάλλουν άμεσα στις τεχνολογικές καινοτομίες και τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα καθορίζοντας νέους και πιο φιλόδοξους επιστημονικούς στόχους. Συμβάλλουν στην τεχνολογική ανάπτυξη και καθιστούν δυνατή την περαιτέρω εκμετάλλευση: οι επιστήμες της γης, για παράδειγμα, οι οποίες χρησιμοποιούν τα δεδομένα που προέρχονται από τους

δορυφόρους τηλεανίχνευσης, προετοιμάζουν το επιστημονικό υπόβαθρο για την παροχή δημόσιων ή εμπορικών περιβαλλοντικών υπηρεσιών.

Οι επιστημονικές δραστηριότητες που έχουν επίκεντρό τους τις διαστημικές εφαρμογές στην Ευρώπη αποτελούν μέρος μακροπρόθεσμων προγραμμάτων τα οποία συνδυάζονται με ευέλικτο τρόπο εντασσόμενα στο συνολικό πλαίσιο (πρόκειται για τη βασική έννοια του «Ορίζοντα» ("Horizon")). Για όλες τις προγραμματικές δραστηριότητες καθορίζονται συγκεκριμένες προτεραιότητες με αφετηρία την «βασική αρχή της άριστης επιστήμης» ή στη βάση της «αξιολόγησης από ισότιμους συναδέλφους.

Τα κράτη μέλη καλούνται να συμβάλουν στην εκπλήρωση των αποστολών του ΕΟΔ είτε με την ανάληψη του επιστημονικού ωφέλιμου έργου το οποίο αναπτύσσεται και χρηματοδοτείται από τα εθνικά προγράμματα ή από πρόσθετους πόρους οι οποίοι διατίθενται για τα συμπληρωματικά προγράμματα του ΕΟΔ. Χαρακτηριστικό στοιχείο των εν λόγω δραστηριοτήτων είναι ο υψηλός βαθμός της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσής τους. Θα πρέπει όμως οι δραστηριότητες αυτές να εναρμονιστούν, εντασσόμενες σε ευρύτερο πλαίσιο συντονισμού, όπως ο Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας (ΕΧΕ) προς αποφυγή του κατακερματισμού και της επικάλυψης των ενεργειών, αλλά και για να υποβοηθηθεί η επιστημονική κοινότητα να αποκτήσει καλύτερη πρόσβαση στις διαστημικές υποδομές και συστήματα και για να προαχθεί ο συγκερασμός των ενεργειών μεταξύ των διαστημικών και των επίγειων δραστηριοτήτων.

Ένας από τους στόχους του ΕΧΕ είναι να συγκροτηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο νέα σχέση μεταξύ της επιστήμης και των πολιτών, ενισχύοντας τους δεσμούς μεταξύ των ερευνητικών δραστηριοτήτων, των εφαρμοζόμενων πολιτικών και των μακροπρόθεσμων αναγκών της κοινωνίας. Η διαπίστωση αυτή αληθεύει και για την επιστήμη που είναι απόρροια των διαστημικών εφαρμογών: η επίτευξη ενός επιπέδου καλύτερης κατανόησης του ηλιακού συστήματος και του σύμπαντος, του πλανήτη μας, της καταγωγής του και του περιβάλλοντος ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών. Η επιστήμη που εκπορεύεται από τις διαστημικές εφαρμογές φέρνει έντονα στο νου τις οριακές τεχνολογίες αιχμής και θα πρέπει να προσελκύσει σε μεγαλύτερο βαθμό το ενδιαφέρον των νέων γενεών. Όλοι οι ενεχόμενοι φορείς πρέπει να καταβάλουν συντονισμένες προσπάθειες για να βελτιωθεί η επίγνωση που έχουν οι ευρωπαίοι πολίτες για το θετικό αντίκτυπο που έχουν οι επιστήμες των διαστημικών εφαρμογών στην καθημερινή ζωή τους.

Τέλος, εκείνο που έχει ζωτική σημασία για την Ευρώπη είναι να παραμείνει ανταγωνιστική στο χώρο των διαστημικών επιστημών, για να εξακολουθήσει να αποτελεί ελκυστικό συνέταιρο για τις μορφές διεθνούς συνεργασίας και τις προσπάθειες που αναλαμβάνονται σε παγκόσμιο επιστημονικό επίπεδο. Η κατάσταση αυτή πρέπει να διαιωνισθεί και να ενισχυθεί. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται και τα μέτρα προσέλκυσης πολλά υποσχόμενων ερευνητών από τρίτες χώρες, προώθησης της εκπαίδευσης των ευρωπαίων ερευνητών στο εξωτερικό και, στη συνέχεια, της διευκόλυνσής τους να επανακάμψουν.

Συστάσεις

– *Να παγιωθεί η θέση της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Επιστημονικής Κοινότητας στα θέματα της συνεργασίας και του ανταγωνισμού σε παγκόσμια κλίμακα. Να συνδυασθούν από κοινού οι ενέργειες του ΕΟΔ και της ΕΚ και να συντονισθούν τα συναφή εθνικά και διεθνή διαστημικά προγράμματα Ε&ΤΑ, να συντονιστούν οι εργασίες των κέντρων αριστείας, να τεθούν σε εφαρμογή ολοκληρωμένα στρατηγικά έργα μεγάλης κλίμακας και να προαχθούν τα προγράμματα διεθνούς συνεργασίας και πέρα από τα σημερινά σύνορα του ΕΟΔ/της ΕΕ και ιδίως με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, της Ουκρανίας και της Ρωσικής Ομοσπονδίας.*

– *Να αξιολογηθεί η σύζευξη των ενεργειών με την Ευρωπαϊκή Διαστημική Επιστημονική Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Επιστημονικού Ιδρύματος.*

– *Να βελτιωθεί η πρόσβαση των ερευνητικών ομάδων στις υφιστάμενες υποδομές που ανταποκρίνονται στην τελευταία λέξη της τεχνολογίας, εκμεταλλευόμενη τα πλεονεκτήματα από το νεοσυσταθέν EIROforum (Βήμα των Ευρωπαϊκών Διακυβερνητικών Ερευνητικών Οργανώσεων) και προτείνοντας την εφαρμογή ενός μηχανισμού για την κοινή ανάπτυξη υποδομών οι οποίες θα προωθήσουν την χρήση του GRID (δικτύου) μέσω πιλοτικών προγραμμάτων. Ο ΕΟΔ και η ΕΚ να προετοιμάσουν την κοινή βάση δεδομένων για τις εγκαταστάσεις επίγειας εξυπηρέτησης.*

– *Να αξιοποιηθεί στο έπακρο ο Διεθνής Διαστημικός Σταθμός, παρέχοντας ιδιαίτερη υποστήριξη για τη δημιουργία επίγειων εφαρμογών ή τη διεξαγωγή προπαρασκευαστικών ερευνών, με προορισμό ιδίως τις μη διαστημικές βιομηχανίες. Να συντονιστούν οι εν λόγω δραστηριότητες με τα εθνικά προγράμματα στον ίδιο χώρο.*

– *Να αναπτυχθεί από κοινού το μακροπρόθεσμο πρόγραμμα δράσης για τους ανθρώπινους πόρους των επιστημών και τεχνολογιών διαστημικών εφαρμογών με βάση το έργο των υφιστάμενων οργανισμών (π.χ. Euroscience), με κύριο στόχο την ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου και την εκπαίδευση και κατάρτισή του, τη διεύρυνση του διαλόγου με επίκεντρο τις επιστήμες, την κοινωνία και τους πολίτες, αλλά και την τόνωση των ενδιαφερόντων των νέων ατόμων και την προώθηση της ισορροπίας των φύλων στο χώρο των διαστημικών επιστημών.*

3.3. Ο στόχος της "Αποκόμισης των ευεργετικών καρπών για τις αγορές και την κοινωνία"

3.3.1. GALILEO

Ανάλυση

Η ανάπτυξη των ευρωπαϊκών υποδομών δορυφορικής πλοήγησης, εντοπισμού στίγματος και χρονομέτρησης είναι απόρροια της πολιτικής αποφασιστικότητας να διασφαλιστούν οι ανεξάρτητες δυνατότητες ανάληψης ενεργειών στον τομέα αυτό. Το πρόγραμμα GALILEO, όπως προτείνεται από τους ευρωπαϊκούς πρωταγωνιστικούς παράγοντες, αποτελεί παγκόσμιο σύστημα, ελεγχόμενο από τις πολιτικές αρχές, το οποίο θα έχει τεθεί σε λειτουργία έως το 2008. Σκοπός του είναι η προσφορά αξιόπιστων, πιστοποιημένων και εγγυημένων υπηρεσιών που θα συμβαδίζουν με την τελευταία λέξη της τεχνολογίας, οι οποίες θα είναι πλήρως ενσωματωμένες σε τοπικό επίπεδο και θα είναι κατασκευασμένες με κριτήριο τις ανάγκες των χρηστών, όπως αυτές έχουν εντοπισθεί από τη φάση του καθορισμού.

Τη χρονική εποχή που το GALILEO θα έχει εισέλθει στη λειτουργική του φάση, οι αγορές δορυφορικής πλοήγησης θα έχουν φθάσει στο στάδιο της ωριμότητας, χάρη στα υφιστάμενα συστήματα πλοήγησης με δορυφορικά μέσα, όπως το GPS, το GLONASS και οι αντίστοιχες περιφερειακές προσθήκες τους (EGNOS). Αυτό θα επιτρέψει την πρόωρη έναρξη λειτουργίας των υπηρεσιών του GALILEO. Ο συμβιβάσιμος χαρακτήρας του GALILEO με το GPS θα προσελκύσει κατά πάσα πιθανότητα μεγάλο κύκλο πελατών, ο οποίος θα αποκομίσει ευεργετικούς καρπούς από τη βελτίωση των υπηρεσιών που είναι αποτέλεσμα της διπλής συστοιχίας παραγόντων, οι οποίοι είναι τεχνικά ανεξάρτητοι οι μεν από τους δε και της προσέγγισης που ακολουθείται από το πρόγραμμα GALILEO, το οποίο προσανατολίζεται με γνώμονα την παροχή υπηρεσιών.

Το GALILEO είναι σε θέση να υποστηρίξει ευρύ φάσμα πολιτικών και χρηστών. Το σύστημα θα έχει συγκεκριμένες συνέπειες για την πολιτική μεταφορών και τους διάφορους τρόπους μεταφοράς και αποτελεί κύρια συνιστώσα του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών. Αλλά και άλλες πολιτικές και δραστηριότητες (το περιβάλλον, η γεωργία και η αλιεία, η ενέργεια, η έρευνα, η τελωνειακή πολιτική, η καταπολέμηση της απάτης, η παρακολούθηση των επικίνδυνων εμπορευμάτων, …) θα αποκομίσουν επίσης ευεργετικούς καρπούς από τις υπηρεσίες του. Κατά συνέπεια, η ΕΕ καλείται να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο κατά τη συνολική στρατηγική και πολιτική παρακολούθηση του έργου.

Με βάση την τρέχουσα πρόταση, η ΕΚ χαράσσει τις πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές και μεριμνά για τη συνολική παρακολούθηση του προγράμματος. Φροντίζει επίσης για τη βιωσιμότητα των υποδομών, ενώ ο ΕΟΔ επιφορτίζεται με τη διαχείριση της ανάπτυξης του διαστημικού σκέλους και του συναφούς επίγειου σκέλους.

Ενώ η φάση της ανάπτυξης και της επικύρωσης (2002-2005) αναμένεται ότι θα καλυφθεί κατά το μεγαλύτερό της μέρος από κρατικούς πόρους (550 εκατομ. ευρώ που θα προέλθουν από τον προϋπολογισμό του διευρωπαϊκού δικτύου της ΕΕ και 550 εκατομ. ευρώ που θα διατεθούν από τον προϋπολογισμό του ΕΟΔ), είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθούν τεράστιες επενδύσεις από τον ιδιωτικό τομέα στη φάση της ανάπτυξης, σύμφωνα με τις αναλυτικές λεπτομέρειες που απομένει ακόμη να επιβεβαιωθούν.

Παρά το γεγονός ότι είναι πολύ νωρίς για να αντληθούν συγκεκριμένα συμπεράσματα, μπορεί ήδη να διατυπωθούν ορισμένες παρατηρήσεις. Πρώτα απ'όλα, ο υπερβολικά περίπλοκος χαρακτήρας της διαδικασίας λήψεως των αποφάσεων εκθέτει το πρόγραμμα στις διακυμάνσεις της πολιτικής συγκυρίας και στις διαδικαστικές καθυστερήσεις. Δεύτερον, οι αντίστοιχοι ρόλοι που καλούνται να επιτελέσουν οι διάφορες ενεχόμενες πλευρές πρέπει να διευκρινισθούν με σαφήνεια, σε πρόωρη φάση. Τέλος, το έργο του συγκερασμού των διαφορετικών χρηματοδοτικών μηχανισμών, που υπόκεινται σε διαφορετικούς κανόνες, χρονοδιαγράμματα και αρχές λήψεως των αποφάσεων μπορεί να αποδειχθεί εύθραυστο.

Για να αντιμετωπιστούν ορισμένα από τα ζητήματα αυτά και να συγκροτηθεί η ενιαία αρχή διαχείρισης, η Επιτροπή πρότεινε, χρησιμοποιώντας για πρώτη φορά τη διάταξη του άρθρου 171 της συνθήκης ΕΕ, την κατάρτιση ενός ενιαίου σώματος («Κοινής Επιχείρησης»), το οποίο θα επιφορτισθεί με τη συνολική ευθύνη για την εκτέλεση του GALILEO κατά τη διάρκεια των φάσεων της ανάπτυξης και της επικύρωσης. Η τυπική απόφαση αναμένεται να εγκριθεί στο επίπεδο του Συμβουλίου Υπουργών της ΕΕ, το Δεκέμβριο του 2001. Οι όροι συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα και των τρίτων χωρών στον εν λόγω φορέα απομένει επίσης να επιβεβαιωθούν.

Ο ΕΟΔ πρότεινε συγκεκριμένες λύσεις οι οποίες συμβαδίζουν με το άρθρο 171 της συνθήκης ΕΕ και με τη σύμβαση του ΕΟΔ.

Μέχρι να εκδοθεί η τελική απόφαση (στις αρχές του 2002) η ενδιάμεση υποδομή παροχής υποστήριξης στο GALILEO θα υποβοηθήσει την Επιτροπή στο έργο της παρακολούθησης του προγράμματος.

Σε ό,τι αφορά την ασφάλεια, σύμφωνα με την ορολογία του GALILEO, κύριο μέλημα είναι η προστασία των υποδομών από τις καταχρήσεις και τις εσκεμμένες απειλές, καθώς οι πτυχές αυτές αποτελούν μέρος του καθοριζόμενου ρόλου του. Για την αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών έχουν δημιουργηθεί Διοικητικά Συμβούλια Ασφάλειας τόσο στο επίπεδο της ΕΕ, όσο και του ΕΟΔ.

Συστάσεις

Ο περίπλοκος χαρακτήρας του προγράμματος GALILEO επιβάλλει τη συγκρότηση ενός απλού και εύρωστου σχήματος διαχείρισης. Οι δραστηριότητες που απαριθμούνται στη συνέχεια επιβεβαιώνουν την αναγκαιότητα υιοθέτησης μακροπρόθεσμων ρυθμίσεων διαχείρισης:

- *Χρηματοδότηση από κρατικούς πόρους: Εξασφάλιση δυνατοτήτων χρηματοδότησης από τον προϋπολογισμό για τα διευρωπαϊκά δίκτυα της ΕΕ και από τον προϋπολογισμό του ΕΟΔ. Εντοπισμός πιθανών δυνατοτήτων για τη χρηματοδότηση των ερευνών από το επόμενο πρόγραμμα-πλαίσιο για τις συναφείς με το GALILEO δραστηριότητες (υπηρεσίες, εφαρμογές, αποδέκτες), διαφορετικές από τις δραστηριότητες ανάπτυξης και επικύρωσης για το διαστημικό και το διασυνδεδεμένο επίγειο σκέλος. Για την περίοδο 2000-2006 έχουν εντοπιστεί, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενδεικτικές πηγές χρηματοδότησης. Όσον αφορά το 2007, η συνεισφορά του κοινοτικού προϋπολογισμού στη χρηματοδότηση του GALILEO μπορεί να εξεταστεί ως μέρος της διαδικασίας κατάρτισης των δημοσιονομικών προβλέψεων που αφορούν τη μετά το 2006 περίοδο.*

- *Συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα: ανάπτυξη των διαδοχικά μεταγενέστερων δραστηριοτήτων πριν από την πλήρη εκμετάλλευση του συστήματος GALILEO, με στόχο την προσέλκυση ιδιωτών επενδυτών και πελατών σε πρόωρη φάση. Εξασφάλιση της επαρκούς συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα κατά τη διαμόρφωση της προσέγγισης στο χώρο της αγοράς που εφαρμόζεται για το GALILEO.*

- *Πολιτική διάσταση: αντιμετώπιση των πτυχών ασφάλειας με έγκαιρο τρόπο και καθιέρωση των κατάλληλων μηχανισμών προάσπισης της ασφάλειας σε όλα τα στάδια του προγράμματος. Αποκατάσταση του προσήκοντος διαλόγου για τα θέματα ασφάλειας μεταξύ των Γενικών Διευθύνσεων της Επιτροπής, του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου της ΕΕ/Ύπατου Αρμοστή για την ΚΕΠΠΑ, του Γενικού Διευθυντή του ΕΟΔ και των αντίστοιχων αρχών των κρατών μελών. Καθορισμός του μελλοντικού ρόλου του ΕΟΔ σε συνάρτηση με τα ζητήματα αυτά. Οικοδόμηση του GALILEO σε αγαστή αρμονία με την Ευρωπαϊκή Διαστημική Στρατηγική και με τις πολιτικές εξελίξεις που συντελούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση.*

- *Διεθνής διάσταση: Σύναψη συμφωνίας με τις ΗΠΑ και με τη Ρωσική Ομοσπονδία όσον αφορά τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων. Προώθηση της σύναψης συνεταιρικών δεσμών με τρίτες χώρες. Χάραξη κατευθυντηρίων γραμμών για τη συμμετοχή των εν λόγω χωρών και παροχή σε αυτές της δυνατότητας να συμβάλουν άμεσα στην υλοποίηση του προγράμματος.*

- *Διάσταση της έμπρακτης εφαρμογής: Διαμόρφωση του ευρωπαϊκού προγράμματος ραδιοφωνικής πλοήγησης, στο οποίο θα ενταχθούν όλα τα μέσα πλοήγησης στην Ευρώπη και θα εξασφαλισθεί η τυποποίηση σε όλους τους τομείς εφαρμογής.*

3.3.2. Παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας (ΠΠΠΑ) (GMES)

Ανάλυση

Στα Συμβούλια Υπουργών της ΕΕ και του ΕΟΔ έχει τονισθεί η στρατηγική βαρύτητα που έχει για την Ευρώπη η ύπαρξη ανεξάρτητης και μόνιμης πρόσβασης στις πληροφορίες σε παγκόσμια κλίμακα που σχετίζονται με την διαχείριση και παρακολούθηση του περιβάλλοντος, την επιτήρηση των κινδύνων και την ενίσχυση της ασφάλειας και της

ακεραιότητας των πολιτών. Στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ύπαρξη αντίστοιχων και έγκαιρων πληροφοριών έχει καίρια σημασία για τον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών για το περιβάλλον, τις παγκόσμιες κλιματικές μεταβολές, τη γεωργία και την αλιεία, την έρευνα, την αειφόρο ανάπτυξη, την περιφερειακή και διεθνή ανάπτυξη, την ανθρωπιστική βοήθεια, την πρόληψη των συρράξεων, τη διαχείριση των κρίσιμων περιστατικών και τις εξωτερικές σχέσεις.

Με τη μορφή που προτείνεται, η ΠΠΠΑ αποτελεί φιλόδοξη βασική έννοια, η οποία συμφιλιώνει τις πολιτικές επιταγές που απορρέουν από τα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος και της ασφάλειας με το επιστημονικό και τεχνολογικό δυναμικό παρατήρησης της γης και με την κοινωνία της πληροφορίας. Η πρωτοβουλία προσπαθεί να επιλύσει τα θεματικά προβλήματα των παγκόσμιων μεταβολών, της περιβαλλοντικής κόπωσης και των φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών, θέτοντας στο επίκεντρό της τις επιχειρησιακές επιτακτικές ανάγκες των ευρωπαϊκών δημόσιων οργανισμών.

Εξάλλου, πρέπει να καταβληθεί μέριμνα για τη σύναψη δεσμών συνεργασίας με τους διεθνείς οργανισμούς και ομίλους, όπως η CEOS (Committee on Earth Observation Satellites) (Επιτροπή για τους Δορυφόρους Παρατήρησης της Γης) (ΕΔΠΓ) και η IGOS-P (Integrated Global Observing Strategy Partnership) (Ενιαία Εταιρική Σχέση της Στρατηγικής Παγκόσμιας Παρακολούθησης) (ΕΣΣΠΠ).

Ο στόχος που επιδιώκεται είναι να δημιουργηθεί έως το 2008 το ευρωπαϊκό δυναμικό παγκόσμιας παρακολούθησης των ζητημάτων του περιβάλλοντος και της ασφάλειας και να υποστηριχθεί η επίτευξη των πολιτικών στόχων της Ένωσης στα θέματα της αειφόρου ανάπτυξης και της παγκόσμιας διακυβέρνησης, διευκολύνοντας και ενισχύοντας μέσα στην επόμενη δεκαετία τη λειτουργική διάθεση μεγαλύτερου όγκου ποιοτικών στοιχείων, πληροφοριών και γνώσεων.

Με την ΠΠΠΑ θα τεθούν τα θεμέλια για την αποτελεσματικότερη συγκέντρωση, ένταξη και χρήση των γεωγραφικών πληροφοριών και παρατηρήσεων σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος, στοιχεία τα οποία θα περισυλλεγούν με τη βοήθεια διαστημικών, αερομεταφερόμενων και χερσαίων συστημάτων και μεθόδων.

Με την ΠΠΠΑ συνασπίζονται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος, η EUMETSAT, οι εθνικοί οργανισμοί του διαστήματος, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, η βιομηχανία, οι εθνικές διοικήσεις και οι επιστημονικές κοινότητες. Η ΕΚ και ο ΕΟΔ κατάρτισαν από κοινού τη στρατηγική έμπρακτης εφαρμογής και καθορίζουν τα συμπληρωματικά προγράμματα εφαρμογής με βασικό άξονα τρεις βασικές γραμμές δράσης: **(i)** την παροχή πληροφοριών και υπηρεσιών, ανάλογα με τις ανάγκες των χρηστών· **(ii)** τη συνεχή αξιολόγηση των αναγκών και των παραγωγικών διαδικασιών και τη διευκόλυνση του διαλόγου μεταξύ των χρηστών και των φορέων παροχής των πληροφοριών· **(iii)** την ανάπτυξη των απαιτούμενων υποδομών και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Για να επιτευχθούν οι στόχοι της ΠΠΠΑ, τα ισχυρά σημεία της Ευρώπης στον τομέα των θεμάτων Ε&Α, τα οποία έχουν οικοδομηθεί με την πάροδο πολλών ετών, χρειάζεται να μετουσιωθούν με τρόπο βιώσιμο και αποτελεσματικό, από την άποψη του κόστους, στο πεδίο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Κατά συνέπεια, ήδη από την αρχική φάση, το σημείο που προέχει είναι να υπάρξει σαφής επικέντρωση στις ανάγκες των χρηστών και στη μαζική συμμετοχή της βιομηχανίας, υπό την ιδιότητα του κύριου μελλοντικού φορέα εκμετάλλευσης. Πάντως:

– Μέχρι σήμερα έχουν αναπτυχθεί ελάχιστες υπηρεσίες παροχής πληροφοριών οι οποίες βασίζονται στις ανάγκες των χρηστών και είναι βιώσιμες, με χρήση των στοιχείων από την παρακολούθηση της γης (με την αξιοσημείωτη εξαίρεση των υπηρεσιών της EUMETSAT)·

– Ένα κύριο πρόβλημα έγκειται στο συντονισμό των διαφόρων αναδυόμενων εθνικών, διακυβερνητικών ή διεθνών πρωτοβουλιών και συστημάτων και του συνεπακόλουθου συμβιβάσιμου χαρακτήρα τους·

– Οι πηγές, τα μέσα ή οι μηχανισμοί μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης της ΠΠΠΑ είναι σε μεγάλο βαθμό άγνωστες και επιβάλλεται η διερεύνησή τους·

– Δεν έχουν διερευνηθεί μέχρι σήμερα επαρκώς οι διαστάσεις ασφάλειας και διττής χρήσης της ΠΠΠΑ·

– Υπάρχει το ενδεχόμενο να προκύψουν κενά στο υφιστάμενο ευρωπαϊκό δυναμικό παρακολούθησης των προσπαθειών παρατήρησης της γης ήδη το 2006 (περάτωση των συνεχιζόμενων και διαμορφούμενων αποστολών στο χώρο της απεικόνισης με οπτικά μέσα και με ραντάρ).

Κύρια συνιστώσα της ΠΠΠΑ είναι η ανάπτυξη των επιχειρησιακών και βιώσιμων υπηρεσιών παροχής πληροφοριών οι οποίες βασίζονται στο συγκερασμό των ενεργειών παρατήρησης της γης με τις άλλες τεχνολογίες (όπως οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών). Όσον αφορά το θέμα αυτό, μπορεί να αντληθούν συγκεκριμένα διδάγματα από την εξέλιξη των εν λειτουργία μετεωρολογικών υπηρεσιών οι οποίες χρησιμοποιούν τα στοιχεία των δορυφόρων και από τη μεταγενέστερη σύσταση της EUMETSAT. Για το σκοπό αυτό επιβάλλεται η κατάρτιση της εύρωστης βάσης χρηστών, του συνοδευτικού πλαισίου νομικών ρυθμίσεων και πολιτικής, η ανάπτυξη της τεχνολογίας για την παροχή των λειτουργικών υπηρεσιών πληροφόρησης και, τέλος, η έμπρακτη εφαρμογή των τεχνολογιών αυτών με την ενσωμάτωσή τους στον κύκλο περισυλλογής των λειτουργικών πληροφοριών για την κοινότητα των χρηστών. Η στενή συνεργασία μεταξύ της ΕΚ, η οποία εκπροσωπεί και συνασπίζει το σκέλος της ζήτησης (θεματικό πεδίο των χρηστών και της ασκούμενης πολιτικής) και του ΕΟΔ, ο οποίος εκπροσωπεί εν μέρει το σκέλος της προσφοράς (παρακολούθηση της γης από το διάστημα) και των άλλων φορέων παροχής περιβαλλοντικών και άλλων συναφών δεδομένων αποτελεί επιβεβλημένο στοιχείο στην εν λόγω διαδικασία.

Συστάσεις

– *Να συγκροτηθούν με ταχύτατο ρυθμό εύρωστοι και αποτελεσματικοί οργανισμοί, να προβλεφθούν θεσμικές ρυθμίσεις και διαδικασίες για τη συμμετοχή των πρωταγωνιστικών φορέων της ΠΠΠΑ (και ιδίως των χρηστών) και για να προσδιοριστούν και να ικανοποιηθούν οι ανάγκες των χρηστών για την παροχή λειτουργικών υπηρεσιών (όπως π.χ. Ομάδα Υποστήριξης ΠΠΠΑ και Επιτροπή Καθοδήγησης ΠΠΠΑ).*

– *Να δημιουργηθούν στενοί δεσμοί συνεργασίας μεταξύ ΕΟΔ και ΕΚ κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων του έκτου προγράμματος-πλαισίου, οι οποίες σχετίζονται με τις εργασίες παρατήρησης της γης, οργανώνοντας τις διαβουλεύσεις με τους επιμέρους συντελεστές του ΕΟΔ κατά την προπαρασκευή του προγράμματος εργασίας και την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων και με τη συμμετοχή της ΕΚ στις αντίστοιχες δραστηριότητες του ΕΟΔ.*

– *Να εντοπιστούν και/ή να προσδιοριστούν πιθανές δυνατότητες χρηματοδότησης για τα απαιτούμενα προγράμματα παροχής των καθορισμένων λειτουργικών υπηρεσιών στους*

χρήστες του δημόσιου τομέα. Να εντοπιστούν πιθανές δυνατότητες χρηματοδότησης από τον προϋπολογισμό του ΕΟΔ και από τα τρέχοντα και τα επόμενα προγράμματα-πλαίσιο για την υλοποίηση των συναφών με την ΠΠΠΑ δραστηριοτήτων.

– *Να καθιερωθεί ο προσήκων διάλογος για τα θέματα ασφάλειας και διττής χρήσης μεταξύ των Γενικών Διευθύνσεων της Επιτροπής, του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου της ΕΕ/του Ύπατου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ, του ΕΟΔ και των αντίστοιχων αρχών των κρατών μελών. Να προσδιοριστεί ο μελλοντικός ρόλος του ΕΟΔ σε συνάρτηση με τα ζητήματα αυτά.*

– *Να συμμετάσχει η βιομηχανία το ταχύτερο δυνατόν στον καθορισμό των κατάλληλων μέσων και υπηρεσιών, ούτως ώστε να δημιουργηθούν βιώσιμες και αποτελεσματικές, από την άποψη του κόστους, υπηρεσίες και να διασφαλισθεί η ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα.*

– *Να διερευνηθεί, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο, και να ληφθούν υπόψη τόσο η ανάγκη παροχής αυτοδύναμης πρόσβασης στις πληροφορίες σε ορισμένους θεματικούς τομείς στρατηγικής σπουδαιότητας αλλά και οι δυνατότητες διεθνούς συνεργασίας (π.χ. στο πλαίσιο των CEOS), προς εκπλήρωση των πολιτικών που εφαρμόζει η ΕΕ στα θέματα της παγκόσμιας παρακολούθησης του περιβάλλοντος, των κλιματικών μεταβολών, της ασφάλειας, των εξωτερικών σχέσεων, της παροχής βοήθειας, κλπ.*

3.3.3. Δορυφορικές επικοινωνίες

Ανάλυση

Τροφοδοτούμενη από την επέκταση του Internet, η ζήτηση για υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών τόσο στις αγορές για τις επιχειρήσεις, όσο και για τους ιδιώτες αυξήθηκε σε ιλιγγιώδη βαθμό, με αποτέλεσμα ο ετήσιος κύκλος εργασιών της να ξεπεράσει μέσα στο 2000 το 1 τρισεκατομμύριο ευρώ. Η έκρηξη της «φούσκας του Internet» πιο πρόσφατα και οι αβεβαιότητες που αντιμετώπισε ο βιομηχανικός κλάδος των κινητών επικοινωνιών προκάλεσαν αμφιβολίες όσον αφορά τη συνεχιζόμενη αύξηση των ρυθμών στον κλάδο και υπογράμμισαν τον καίριο αντίκτυπο που έχουν το ρυθμιστικό πλαίσιο και ο βαθμός της τεχνολογικής ωριμότητας για τις εξελίξεις στην αγορά.

Ωστόσο, ελάχιστες είναι οι αμφιβολίες που υπάρχουν ότι θα συνεχιστεί η τάση προς την απόκτηση γενικευμένης πρόσβασης, με ευρύτερο φάσμα, στο Internet και προς τη διαθεσιμότητα ιδιαίτερα περίτεχνων εφαρμογών και τη γενικότερη ενίσχυση της κινητικότητας.

Οι υπηρεσίες δορυφορικού χαρακτήρα αποτελούν σχετικά μικρό αλλά σημαντικό μέρος της συνολικής αγοράς των τηλεπικοινωνιών. Τα συνολικά έξοδα του βιομηχανικού κλάδου των δορυφορικών επικοινωνιών ανήλθαν στο ποσό των 30 δισεκατομ. ευρώ, το 2000, και αναμένεται να αυξηθούν σε σχεδόν 110 δισεκατομ. ευρώ, έως το 2007. Ποσοστό μεγαλύτερο από το 50% του συνολικού δορυφορικού δυναμικού διατίθεται για την εκπομπή προγραμμάτων, με αποτέλεσμα περίπου 100 εκατομ. ευρωπαϊκά νοικοκυριά να συνδέονται τηλεοπτικά λαμβάνοντας τις εικόνες από τους δορυφόρους είτε απευθείας, είτε μέσω των συστημάτων καλωδιακής διανομής που είναι διασυνδεδεμένα με τους κεντρικούς δέκτες των δορυφορικών συστημάτων.

Το μεγαλύτερο μέρος της μελλοντικής ανάπτυξης της βιομηχανίας αναμένεται να υπάρξει στους ακόλουθους τομείς: **(i)** τα πολυμέσα αμφίδρομης επικοινωνίας (χρήση των δορυφορικών υπηρεσιών για την παράκαμψη των επίγειων σημείων συμφόρησης και για την

παροχή πρόσβασης σε τομείς εκτός της εμβέλειας των χερσαίων τεχνολογιών)· **(ii)** των κινητών υπηρεσιών φωνητικής επικοινωνίας και παροχής στοιχείων· **(iii)** των ραδιοφωνικών συστημάτων ψηφιακής ακρόασης με στόχο την προσφορά πολλαπλών, ραδιοφωνικών διαύλων και υπηρεσιών παροχής δεδομένων υψηλής ποιότητας.

Η σύγκλιση των υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας και εκπομπής προγραμμάτων θεωρείται επίσης ότι αποτελεί πολλά υποσχόμενη αρτηρία για τη διάνοιξη νέων αγορών και εφαρμογών. Αυτή η εξέλιξη προς την κατεύθυνση της μαζικής διάθεσης τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών στην αγορά θα έχει τις ακόλουθες συνέπειες: **(i)** την εντεινόμενη απαίτηση απρόσκοπτης ένταξης των επίγειων συστημάτων στα δορυφορικά· **(ii)** το μεταβαλλόμενο ρόλο για τους φορείς εκμετάλλευσης των δορυφορικών επικοινωνιών, από τους οποίους θα απαιτηθεί να διαχειρίζονται τις υπηρεσίες σε όλο το εύρος του φάσματος από την αρχή μέχρι το τέλος, πολύ περισσότερο από το να προσφέρουν απλώς τη δυνατότητα πώλησης· και **(iii)** την αυξανόμενη ανάγκη θέσπισης προτύπων, για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο κατακλυσμού των μαζικών αγορών από διαφορετικούς τερματικούς σταθμούς για δορυφορική και επίγεια χρήση.

Στον κλάδο της παραγωγής δορυφορικών επικοινωνιών, η ευρωπαϊκή βιομηχανία έχει ήδη παγιώσει την ισχυρή της θέση στην παγκόσμια αγορά, κατακτώντας μεγάλο μερίδιο της ανοικτής αγοράς γεωστατικών δορυφόρων. Οι ευρωπαίοι φορείς εκμετάλλευσης αποτελούν επίσης βασικούς πρωταγωνιστικούς παράγοντες σε παγκόσμια κλίμακα. Το βασικό πρόβλημα που υπάρχει σήμερα είναι αυτοί να εξακολουθήσουν να αυξάνουν το μερίδιο που ενέχουν στην αγορά, με τις ταχύτατα μεταβαλλόμενες συνθήκες της, πράγμα που συνεπάγεται την πραγματοποίηση τεράστιων επενδύσεων Ε&Α.

Το βήμα της ενσωμάτωσης των ενεργειών διαστημικής πλοήγησης και παρακολούθησης της γης με τις δορυφορικές τηλεπικοινωνίες μπορεί να αποδειχθεί καρποφόρο, παρέχοντας τη δυνατότητα να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν πολλές ειδικότερες υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας οι οποίες περικλείουν τεράστιο δυναμικό με οικονομική και, υπό ορισμένες περιστάσεις, με στρατηγική αξία. Για το σκοπό αυτό, όμως, θα χρειαστεί να γίνουν περαιτέρω αναλύσεις ιδίως σε συνάρτηση με την αντίστοιχη θέση των δορυφορικών και επίγειων επικοινωνιών και με την παροχή των προαναφερόμενων ολοκληρωμένων υπηρεσιών.

Οι δορυφορικές επικοινωνίες πρέπει ως επί το πλείστον να εξετάζονται εντασσόμενες στο ευρύτερο πλαίσιο των πολιτικών που εφαρμόζει η Κοινότητα, όπως για παράδειγμα οι εξής: η κοινωνία της πληροφορίας (αναφορικά με το ρυθμιστικό πλαίσιο), ο ανταγωνισμός, το εμπόριο (σε ό,τι αφορά τις εμπορικές και διεθνείς ρυθμιστικές συμφωνίες), η αναπτυξιακή βοήθεια, τα πολιτιστικά θέματα, οι μεταφορές και το περιβάλλον. Σε συνάρτηση με το πλαίσιο αυτό, η ρυθμιστική πολιτική για την κοινωνία της πληροφορίας συμπεριλαμβάνει τις προσπάθειες που καταβάλλει η Κοινότητα για την προώθηση της ανταγωνιστικής αγοράς δορυφορικών επικοινωνιών και την καθιέρωση του νέου πλαισίου για την εφαρμογή συντονισμένης πολιτικής φάσματος σε κοινοτική κλίμακα, καθώς οι συχνότητες αποτελούν πενιχρό πόρο, ο οποίος έχει καίρια σημασία για όλα τα δορυφορικά συστήματα επικοινωνιών.

Όσον αφορά την πολιτική έρευνας, επιβεβλημένος είναι ο όρος της βελτίωσης της συνεργασίας μεταξύ της Κοινότητας και του ΕΟΔ, εφόσον οι ευρωπαϊκοί πρωταγωνιστικοί φορείς δεν επωφελούνται στον αυτό βαθμό από τις παρεχόμενες δημόσιες επενδύσεις, όπως στις ΗΠΑ, στις οποίες το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού Ε&Α (ο οποίος υπερδεκαπλάσιος από τον αντίστοιχο προϋπολογισμό της Ευρώπης) προέρχεται από το Υπουργείο Άμυνας, με σημαντικές μεταφορές τεχνολογίας διττής χρήσης στις εφαρμογές στον πολιτικό τομέα.

Τα προγράμματα του ΕΟΔ είχαν μέχρι σήμερα ως αποτέλεσμα να συνασπισθούν οι παράγοντες της διαστημικής βιομηχανίας με άξονα τα φιλόδοξα προγράμματα δορυφορικών τηλεπικοινωνιών και ενίσχυσαν την εμφάνιση του ανταγωνιστικού κλάδου δορυφορικών επικοινωνιών στην Ευρώπη. Στόχος τους είναι πλέον η υποστήριξη της μελλοντικής πορείας εξέλιξης των δορυφορικών επικοινωνιών προς την κατεύθυνση της παροχής αμφίδρομων υπηρεσιών ευρέος φάσματος στους τομείς των κινητών, των σταθερών και των αναμεταδιδόμενων επικοινωνιών.

Με το πρόγραμμα για τις τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας το οποίο εντάσσεται στο πρόγραμμα-πλαίσιο της ΕΕ δεν αντιμετωπίζεται το ζήτημα του εξοπλισμού που μεταφέρεται στο διάστημα μεμονωμένα. Στόχος του παραμένει η επικύρωση των συναφών μορφών τεχνολογίας και των υπηρεσιών υπό συνθήκες μικτής δορυφορικής-επίγειας χρήσης και η βελτιστοποίηση της διαλειτουργικότητάς τους. Το πρόγραμμα αυτό προσφέρει στην διαστημική βιομηχανία τη μοναδική ευκαιρία να αποκτήσει άμεση πρόσβαση στις εξελίξεις που προγραμματίζονται από τον επίγειο τομέα και να αποκαταστήσει περαιτέρω δεσμούς με τους επίγειους πρωταγωνιστικούς φορείς. Περαιτέρω κύριος στόχος του είναι η επίτευξη συμφωνίας στο χώρο της βιομηχανίας σχετικά με τα βασικά τεχνολογικά προβλήματα και τα συναφή πρότυπα (π.χ. το UMTS) με επαρκή διασύνδεσή τους με τα αντίστοιχα ρυθμιστικά προβλήματα.

Ο συντονισμός των δραστηριοτήτων της ΕΚ και του ΕΟΔ πραγματοποιήθηκε μέχρι σήμερα σε συγκεκριμένη βάση, από περίπτωση σε περίπτωση. Σε αντίθεση με την παρατήρηση της γης ή την πλοήγηση στις οποίες η ανάπτυξη των διαστημικών υποδομών υποστηρίζεται από κρατικούς φορείς στο πλαίσιο κάποιας πολιτικής πρωτοβουλίας, δεν υπάρχει κανένα πρόδηλο συντονιστικό πλαίσιο υπό την ηγεσία κάποιου κρατικού φορέα στο χώρο των τηλεπικοινωνιών, στον οποίο οι επιχειρησιακές υποδομές αναπτύσσονται απευθείας από τον ιδιωτικό τομέα.

Συστάσεις

- *Να προαχθεί η ανάπτυξη των δορυφορικών επικοινωνιών για να τεθούν στη διάθεση των ευρωπαίων πολιτών προηγμένες υπηρεσίες σε συνάρτηση με τις πολιτικές που υποστηρίζονται από την Ένωση, όπως η εκπαίδευση, η υγεία, οι μεταφορές, το περιβάλλον και η ηλεκτρονική Ευρώπη (e-Europe).*

- *Να εξασφαλισθεί η διεξαγωγή των κατάλληλων διαβουλεύσεων μεταξύ της κοινής διαστημικής πολιτικής ΕΚ/ΕΟΔ και του συντονιστικού προγράμματος που θα καθιερωθεί στο χώρο της πολιτικής στο θέμα του φάσματος συχνοτήτων.*

- *Να μελετηθούν από κοινού οι πιθανές υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας οι οποίες θα αντλήσουν τους ευεργετικούς καρπούς από την ολοκλήρωση των ευρωπαϊκών διαστημικών υποδομών στους τομείς των τηλεπικοινωνιών, της πλοήγησης και της παρατήρησης της γης.*

- *Να εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούνται οι υπηρεσίες της υπάρχουσας ομάδας προγραμματισμού των δορυφορικών δράσεων, με την παροχή έντονης υποστήριξης από την πλευρά της βιομηχανίας και των φορέων, ούτως ώστε να αποτελέσει το κομβικό σημείο για τα προαναφερόμενα ζητήματα, καθώς και για την υλοποίηση των «μη εφαπτόμενων με την ερευνητική πολιτική ζητημάτων» της ευρωπαϊκής διαστημικής στρατηγικής στον χώρο των τηλεπικοινωνιών.*

- *Να οργανωθούν διαβουλεύσεις από κοινού με τη βιομηχανία για τα θεματικά πεδία που θα εξετασθούν στο πλαίσιο του κοινού προγράμματος ΕΚ/ΕΟΔ.*

– *Ο ΕΟΔ να αναλάβει ευρύτερο ρόλο κατά την υλοποίηση των συναφών με τις δορυφορικές επικοινωνίες δραστηριοτήτων του επόμενου προγράμματος-πλαισίου Ε&Α της ΕΕ, οργανώνοντας τις διαβουλεύσεις με τους επιμέρους συντελεστές κατά την προπαρασκευή του προγράμματος εργασίας και την εφαρμογή και ασκώντας ηγετικό ρόλο κατά την υλοποίηση των πιθανών ολοκληρωμένων έργων ή δικτύων αριστείας, στον τομέα των δορυφορικών επικοινωνιών.*

– *Να εντοπιστούν πιθανές δυνατότητες χρηματοδότησης για την υλοποίηση των από κοινού αναπτυσσόμενων έργων, σε βραχυπρόθεσμη βάση.*

3.4. Οριζόντιες πτυχές

3.4.1. Βιομηχανικές πτυχές

Ανάλυση

Η παγκοσμιοποίηση και ο εντεινόμενος βαθμός εμπορίας του διαστήματος οδήγησαν τα τελευταία χρόνια στη ριζική αναδιάρθρωση του κλάδου της βιομηχανίας του διαστήματος, τόσο σε παγκόσμια κλίμακα, όσο και στην ίδια την Ευρώπη. Η ευρωπαϊκή διαστημική βιομηχανία χαρακτηρίζεται από την ισορροπία μεταξύ των εμπορικών και των θεσμικών δραστηριοτήτων, σε αντίθεση με την βιομηχανία των ΗΠΑ, η οποία λειτουργεί κατά κύριο λόγο σε συνάρτηση με τις θεσμικές δραστηριότητες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν περίπου το 80% του κύκλου εργασιών της.

Υπό τις συνθήκες της αναδιάρθρωσης αυτής, σκοπός της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής είναι να διασφαλίσει την ύπαρξη του απαιτούμενου τεχνολογικού και βιομηχανικού υπόβαθρου στο διάστημα, για να κατοχυρωθεί η ευρωπαϊκή ανεξαρτησία σε ζωτικούς τομείς στρατηγικής σημασίας αλλά και για να εξασφαλισθεί σε υψηλό βαθμό η ανταγωνιστικότητα και η αποτελεσματικότητα, από την πλευρά του κόστους, σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και για να ικανοποιηθούν επίσης οι μετεξελισσόμενες απαιτήσεις κοινής ασφάλειας και άμυνας της Ευρώπης.

Οι βιομηχανικές πολιτικές που εφαρμόζουν η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΕΟΔ εμφανίζουν σήμερα σημαντικές διαφορές. Τη στιγμή που η πολιτική της Ένωσης αφιερώνεται στην εγκαθίδρυση του συνολικού ευρωπαϊκού πλαισίου για τη βιομηχανία, εν γένει, η βιομηχανική πολιτική που εφαρμόζει ο ΕΟΔ αφιερώνεται αυστηρά στο διαστημικό τομέα. Εμφανίζει χαρακτηριστικά στοιχεία (ιδίως τη γεωγραφική απόδοση) που είναι γνωστά από συναφείς κλάδους, όπως η άμυνα, τη στιγμή που η ευρωπαϊκή ανεξαρτησία και η επιθυμία της Ευρώπης να είναι παρούσα σε μία στρατηγική αγορά αποτελούν τους βασικούς στόχους. Οι προτεραιότητες της βιομηχανικής πολιτικής του ΕΟΔ συνίστανται στην υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και στην τόνωση της εξισορροπημένης ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας. Στις προτεραιότητές του συγκαταλέγεται επίσης η κατοχύρωση της ισότιμης πρόσβασης στις δραστηριότητες του ΕΟΔ για όλες τις επιχειρήσεις, η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων του ΕΟΔ, από τη σκοπιά του κόστους, και η εξασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής κάθε κράτους, σε πλήρη ευθυγράμμιση με τις επενδύσεις του στα προγράμματα του ΕΟΔ.

Η ευρύτερη έννοια της βιομηχανικής ή μάλλον, όπως σήμερα καλείται, της επιχειρηματικής πολιτικής της Κοινότητας, θεωρήθηκε πάντοτε ότι συμπεριλαμβάνει όλους εκείνους τους τομείς της πολιτικής που ασκούν άμεσο αντίκτυπο στη ζωή των επιχειρήσεων και στους όρους της ανταγωνιστικότητάς τους (π.χ. τις πολιτικές για την εσωτερική αγορά, τις οικονομικές υποθέσεις, τον ανταγωνισμό, το εμπόριο, τις εξωτερικές σχέσεις αλλά και

άλλους τομείς, όπως ο τομέας Ε&Α, στους οποίους γίνεται ρητή μνεία στο άρθρο 163 της Συνθήκης).

Σε ό,τι αφορά την επιχειρηματική πολιτική, έχουν εντοπισθεί συγκεκριμένοι τομείς εναρμόνισης, συνεργασίας, σύζευξης των ενεργειών και ανάληψης κοινών δράσεων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος. Εξάλλου, η ΕΚ και ο ΕΟΔ θα πρέπει να χρησιμοποιούν τα προγράμματα GALILEO και ΠΠΠΑ, με στόχο την καλύτερη κατανόηση και εναρμόνιση των απαιτήσεων της βιομηχανικής τους πολιτικής και την υλοποίησή τους.

Η ΕΚ και ο ΕΟΔ συμμερίζονται ιδίως την άποψη ότι οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) μπορεί να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο κατά την εκμετάλλευση των τεχνολογιών που αναπτύσσονται μέσω της θεσμικής χρηματοδότησης, επειδή διατηρούν στενές επαφές με την αγορά και τους χρήστες, είναι πανταχού παρούσες και είναι ταχύτατα σε θέση να προβούν στις καινοτομίες και να προσαρμοστούν στις συγκεκριμένες ανάγκες. Πρόθεση αμφότερων των θεσμικών οργάνων είναι να ενθαρρύνουν αυτές τις μορφές εκμετάλλευσης, ιδίως στους τομείς της πλοήγησης, των τηλεπικοινωνιών, της περιβαλλοντικής ασφάλειας, της παρακολούθησης των κινδύνων και της ασφάλειας των πολιτών.

Συστάσεις

- *Να καθιερωθούν θεσμικές μορφές συνεργασίας μεταξύ των δράσεων της ΕΚ και του ΕΟΔ προς στήριξη των ΜΜΕ. Η συνεργασία αυτή θα καλύψει τις κοινές δράσεις που στοχεύουν στην τόνωση του τεχνολογικού δυναμικού των ΜΜΕ και της ικανότητάς τους να αναλαμβάνουν δραστηριότητες σε ευρωπαϊκή και διεθνή κλίμακα στους διαστημικούς και εξωδιαστημικούς κλάδους. Το αναλυτικό πρόγραμμα δράσης θα καταρτισθεί στα τέλη του 2001.*

- *Να δημοσιεύονται από το 2001 και μετά, κάθε διετία, κοινές εκθέσεις για την κατάσταση που επικρατεί στη διαστημική βιομηχανία. Στην εκπόνηση της επόμενης μελέτης του ΕΟΔ για την υποδομή της ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας (με επίκεντρο τους κατασκευαστές δορυφορικού εξοπλισμού, τον τομέα της εκτόξευσης, τον κλάδο του λογισμικού και τους φορείς παροχής υπηρεσιών στο επίγειο τμήμα) πρέπει να συμμετάσχουν όλες οι ενδιαφερόμενες υπηρεσίες της ΕΚ, στις συναντήσεις που πραγματοποιούνται για την πορεία προόδου.*

- *Σε ό,τι αφορά το διάστημα, στις υποθέσεις που σχετίζονται με τον ανταγωνισμό, να κληθεί ο ΕΟΔ να υποβάλει τις παρατηρήσεις του μετά από τη σχετική δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα. Η Μικτή Ομάδα Καθηκόντων δύναται να διερευνήσει περαιτέρω με ποιό τρόπο θα μπορέσει να οργανωθεί η παροχή υποστήριξης προς τον ΕΟΔ.*

- *Η ΕΚ και ο ΕΟΔ να προσδιορίσουν τις κοινές δράσεις που θα τους οδηγήσουν στη βελτιστοποίηση των ευεργετικών καρπών που μπορεί να αντλήσει η διαστημική βιομηχανία από το πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματική πρωτοβουλία της ΕΚ.*

- *Χτίζοντας πάνω στα στοιχεία που υπάρχουν όπως η Ομάδα Ανωτάτου Επιπέδου για τα θέματα της διαστημικής βιομηχαίας, η ΕΚ και ο ΕΟΔ να δημιουργήσουν τη δομημένη κοινή διαδικασία διεξαγωγής διαλόγου με τη βιομηχανία για ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος μεταξύ των δύο οργανισμών ιδίως σε συνάρτηση με την ανάπτυξη και εφαρμογή της κοινής στρατηγικής.*

3.4.2. Διεθνείς πτυχές (συνεργασία και διεύρυνση)

Ανάλυση

Όπως διαμορφώθηκε μέσα στο 2000, η Ευρωπαϊκή Διαστημική Στρατηγική υπογραμμίζει την αναγκαιότητα για την Ευρώπη να διατρανώσει τη συνοχή της έναντι των τρίτων χωρών. Συνέπεια αυτού είναι, στο διαστημικό προσκήνιο – είτε σε περιφερειακή, είτε σε παγκόσμια κλίμακα – η Ευρώπη (με άλλα λόγια δηλαδή η ΕΕ, ο ΕΟΔ και τα κράτη μέλη) να είναι υποχρεωμένοι να μιλούν με μία φωνή, για να ενισχυθεί η αξιοπιστία τους και η αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων τους. Αυτό προϋποθέτει υποχρεωτικά την ύπαρξη μεγαλύτερης διαφάνειας και την καλύτερη ροή των πληροφοριών πριν οποιοσδήποτε ευρωπαϊκός πρωταγωνιστικός φορέας εγκαινιάσει τις εξωεμπορικές μορφές συνεργασίας με κάποιον εξωτερικό εταίρο. Η τελευταία αυτή πτυχή δεν εφαρμόζεται μόνο στις πτυχές της ευρωπαϊκής συνεργασίας με τις ΗΠΑ, το σημαντικότερο εταίρο της, και τις υπόλοιπες διαστημικές δυνάμεις, όπως η Ρωσία, η Ιαπωνία, η Κίνα και η Ινδία, αλλά ισχύει επίσης και για την εντεινόμενη συνεργασία της Ευρώπης με τα αναδυόμενα διαστημικά έθνη.

Το μεγαλύτερο βήμα προς τα εμπρός θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη Ρωσία, σε απόλυτη ευθυγράμμιση με την πολιτική βούληση της ΕΕ, να οικοδομηθεί η στρατηγική σχέση συνεργασίας. Ο ΕΟΔ θα αποτελέσει το λειτουργικό όργανο για την χειροπιαστή και αποτελεσματική εφαρμογή αυτής της συνεργασίας στο διάστημα. Επίκεντρο αυτής της νέας μορφής συνεργασίας με τη Ρωσία θα είναι ο GALILEO, η ΠΠΠΑ και οι πύραυλοι εκτόξευσης. Στη φάση αυτή οι ενέργειες βρίσκονται στη φάση της ενσωμάτωσης στη συνολική εξωτερική πολιτική της Ένωσης με τη Ρωσία (Συμφωνία για τη σχέση συνεργασίας, Συμφωνία σε θέματα επιστήμης και τεχνολογίας και, στη συνέχεια, Διαστημικός Διάλογος).

Η σύνδεση του Καναδά με τον ΕΟΔ και η μακραίωνη συνεργασία με τις ΗΠΑ με αντικείμενο τις επιστήμες του διαστήματος και τον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό πρέπει να αντικατοπτρισθεί σε αυτή τη νέα προσέγγιση, που θα αγκαλιάσει το διάστημα στις πολιτικές που ακολουθεί η ΕΕ στο χώρο της διεθνούς συνεργασίας.

Εμφανίζοντας μεγαλύτερη εγγύτητα με την Ένωση, η διαδικασία της διεύρυνσης που αντιμετωπίζουν η ΕΕ και ο ΕΟΔ θέτει εν δυνάμει ένα μοναδικό κεφαλαιώδες πρόβλημα, χωρίς κανένα προηγούμενο, με κριτήριο την εμβέλεια και την ποικιλομορφία: σε συνάρτηση με τον αριθμό των υποψήφιων χωρών, την έκταση (αύξηση κατά 34%) και τον πληθυσμό (προσαύξηση κατά 105 εκατομ.), τον πλούτο του διαφορετικού ιστορικού παρελθόντος και των πολιτισμών. Με τη χρήση των διαστημικών συστημάτων μπορεί να επιταχυνθεί ο εκσυγχρονισμός των υποδομών των υποψήφιων χωρών (όπως π.χ. στην αναμετάδοση των εκπομπών, τη διαχείριση των μεταφορών, τις τελωνειακές υποθέσεις, την προστασία των πολιτών).

Με την αποδοχή του νέου υποδείγματος συμφωνίας για τα συνεργαζόμενα ευρωπαϊκά κράτη (ECS) από το Συμβούλιο του ΕΟΔ, το Μάρτιο του 2001, γεγονός που θα βοηθήσει να ενισχυθούν οι δεσμοί μεταξύ των συνεργαζόμενων ευρωπαϊκών κρατών (ΣΕΚ) και του οργανισμού, για τη διευκόλυνση της πιθανής μελλοντικής τους προσχώρησης στον ΕΟΔ, θα παρασχεθεί η δυνατότητα να εναρμονισθούν τα χρονοδιαγράμματα και να αντληθούν ευεργετικοί καρποί από την αμοιβαία σύζευξη των ενεργειών για την πλήρη προσχώρηση των υποψήφιων κρατών στην Ένωση και τον ΕΟΔ.

Συστάσεις

- *Να διερευνηθούν οι δυνατότητες ενσωμάτωσης της συνεργασίας στο Διάστημα στη συνολική εξωτερική πολιτική που εφαρμόζει η ΕΕ. Να υπάρξει κοινή ανάλυση η οποία θα υποβληθεί στις κατάλληλες ομάδες/επιτροπές της Ένωσης οι οποίες εξετάζουν τα θέματα των εξωτερικών σχέσεων και στην Επιτροπή Διεθνών Σχέσεων του ΕΟΔ.*

- *Να επεξεργαστεί περαιτέρω από την ΕΚ και τον ΕΟΔ το αναλυτικό περιεχόμενο της μελλοντικής συνεργασίας στο Διάστημα με τη Ρωσία, ενόψει της σύναψης της στρατηγικής συνεργασίας νέας μορφής.*

- *Η ΕΚ και ο ΕΟΔ να διερευνήσουν τους ευεργετικούς καρπούς που θα αποδώσουν οι διαστημικές εφαρμογές σε συνάρτηση με τη διεύρυνση της Ένωσης. Ο ΕΟΔ και η ΕΚ να αναθέσουν πριν από τα μέσα του 2002 την εκπόνηση μελέτης από κοινού με τις υποψήφιες χώρες σχετικά με τα πιθανά ευεργετικά αποτελέσματα του διαστήματος για την προσαρμογή των υποδομών τους.*

- *Η ΕΚ και ο ΕΟΔ να συντονίσουν στενά τις δραστηριότητες των οργάνων εκπροσώπησης και των αντιπροσωπειών τους σε τρίτες χώρες.*

4 ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΦΑΣΗ: Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΠΟΥ ΘΑ ΟΔΗΓΗΣΕΙ ΣΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το κεφάλαιο του διαστήματος στην Ευρώπη έχει εισέλθει σε νέα φάση. Μετεξελίχθηκε και από το να αποτελεί ερευνητική προσπάθεια και μηχανισμό έχει μετατραπεί στην ενιαία και καίρια τεχνολογία που θα δώσει στην Ευρώπη τη δυνατότητα να επιλύσει και να επιτύχει μεγάλο αριθμό στόχων οι οποίοι είναι ενσωματωμένοι στις πολιτικές της, όπως η οικονομική ανάπτυξη, η κοινωνία της πληροφορίας, οι μεταφορές και οι υποδομές της ενέργειας, η προστασία του περιβάλλοντος και η διαφύλαξη της ειρήνης.

Το διάστημα πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστη συνιστώσα των βασικών πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα πρώτα ευεργετικά αποτελέσματα της εξέλιξης αυτής υπογραμμίζονται ήδη από τις πρωτοβουλίες GALILEO και ΠΠΠΑ. Το διάστημα παρέχει εξάλλου τα μέσα για να υποστηριχθούν οι προσπάθειες οι οποίες είναι συνδεδεμένες με τη διεύρυνση της Ευρώπης και να παρασχεθεί στην ΕΕ η δυνατότητα να επεκτείνει την επιρροή της και να παγιώσει τον ρόλο της στο παγκόσμιο προσκήνιο.

Έχοντας να αντιμετωπίσουν την ανταγωνιστική πίεση που ασκείται από τις άλλες περιοχές του κόσμου, οι πρωταγωνιστικοί συντελεστές της Ευρώπης στο χώρο του διαστήματος δεν μπορεί να επιτρέψουν στον εαυτό τους να αντιμετωπίσουν τα διαστημικά προβλήματα με ασυνάρτητο και κατακερματισμένο τρόπο. Στο σημείο αυτό, η Ευρώπη πρέπει πλέον να δεσμευθεί να υποστηρίξει σαφή ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική και ταυτότητα. Με το πνεύμα της επικουρικότητας, όλες οι προσπάθειες και πόροι, τόσο κρατικοί, όσο και δημόσιοι, οι οποίοι δεσμεύονται σε περιφερειακή, εθνική ή ευρωπαϊκή κλίμακα, πρέπει να εναρμονίζονται με το συμπαγές κοινό όραμα, στρατηγική και ακολουθούμενη πολιτική.

Για να ασκήσει το ρόλο της της κυρίαρχης διαστημικής δύναμης στο έπακρο, η Ευρώπη πρέπει να είναι σε θέση να πετύχει καλύτερα αποτελέσματα με τα μέσα που έχει στη διάθεσή της και να βελτιστοποιήσει το πολιτικό και θεσμικό πλαίσιο που καθορίζει τους όρους

λειτουργίας της στο διαστημικό τομέα Για τη διαδικασία αυτή θα απαιτηθεί κάποιος χρόνος, αλλά η δυναμική της θα διανοίξει νέες ευκαιρίες και θα προωθήσει τις εξελίξεις.

Η Ευρωπαϊκή Διαστημική Στρατηγική, όπως καθορίστηκε το 2000, τονίζει τη σημασία που έχει το διάστημα αποτελώντας στρατηγικό κεφάλαιο στο οποίο διασταυρώνονται πολυάριθμοι κλάδοι αλλά και λειτουργικό μηχανισμό πολιτικής. Η στρατηγική αυτή πρέπει να οδηγήσει στον καθορισμό και την παγίωση της αυθεντικής Ευρωπαϊκής Διαστημικής Πολιτικής, η οποία θα συνδυάζει ενδεχομένως την καθαυτό στρατηγική, με το Ευρωπαϊκό Διαστημικό Πρόγραμμα (που αποτελεί βασική συνιστώσα, ιδίως λόγω του διαρθρωτικού του αντίκτυπου για τους διαστημικούς συντελεστές), αλλά και με τη δέσμη των κανόνων υλοποίησης. Στην αρχική φάση, θα οικοδομηθεί στην αναλυτική ανασκόπηση των χειροπιαστών συνεχιζόμενων ή προγραμματιζόμενων πρωτοβουλιών, όπως του GALILEO και της ΠΠΠΑ, αλλά και στη γενική εικόνα υλοποίησης που εμφανίζει η Ευρωπαϊκή Διαστημική Στρατηγική. Θα προμηθεύσει επίσης την ευρύτερη επισκόπηση σε όλα τα επίπεδα (ΕΕ, ΕΟΔ και εθνικό επίπεδο). Όσον αφορά το σκέλος της υλοποίησής της, προεξέχοντα ρόλο μπορεί να προβλεφθεί ότι θα διαδραματίσει το Δίκτυο των Κέντρων (συμπεριλαμβανομένων των ευρωπαϊκών και εθνικών οργανισμών), υπό την καθοδήγηση του ΕΟΔ, σε απόλυτη ευθυγράμμιση με τη βασική αντίληψη για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας.

Για να σημειωθεί πρόοδος προς την κατεύθυνση αυτή, χρειάζεται να διερευνηθεί το ενδεχόμενο ανάληψης ενός φάσματος δράσεων:

– Ο ΕΟΔ απέδειξε ότι αποτελεί τον αποτελεσματικό λειτουργικό μηχανισμό για το συγκερασμό των προσπαθειών που καταβάλλουν τα κράτη μέλη του και για την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Βιομηχανίας. Η ευελιξία των προγραμμάτων του οφείλει να διαφυλαχθεί, παρέχοντας τη δυνατότητα στα διάφορα προγράμματα να εγκαινιάζονται από διαφορετικά εθνικά ή άλλα οργανωτικά σχήματα («μεταβλητή γεωμετρία σχημάτων»). Στις περιπτώσεις όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο, η Κοινότητα θα πρέπει να συμβάλει στην υλοποίηση των προγραμμάτων του ΕΟΔ. Σε συνάρτηση με το σημείο αυτό θα πρέπει να της παραχωρηθεί το προσήκον καθεστώς, στο πλαίσιο του Συμβουλίου του ΕΟΔ.

– Η αποτελεσματικότητα του ΕΟΔ, η οποία οφείλει να διαφυλαχθεί, πρέπει να ασκήσει επιρροή σε ευρύτερο πεδίο εφαρμογής. Ευθυγραμμιζόμενη με τις ταχύτατες εξελίξεις που συντελούνται στον τομέα της ασφάλειας (όπως π.χ. το νεοσυσταθέν δορυφορικό κέντρο της ΕΕ), οι δραστηριότητές του οφείλουν να επεκταθούν σε προγράμματα που σχετίζονται με την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, λαμβάνοντας υπόψη τις διττές πτυχές της τεχνολογίας, των συστημάτων και της βιομηχανίας.

– Εκείνο που φαίνεται ότι θα αποδώσει ευεργετικούς καρπούς για να βελτιωθεί η διαδικασία λήψεως των πολιτικών αποφάσεων και της χάραξης των κατευθυντηρίων γραμμών ιδίως στα θέματα των σχέσεων μεταξύ της ΕΕ και του ΕΟΔ, είναι να συγκαλούνται μελλοντικά άτυπες κοινές συνεδριάσεις του Συμβουλίου της ΕΕ και του Υπουργικού Συμβουλίου του ΕΟΔ, βασιζόμενες στην κατάλληλη κοινή προετοιμασία.

– Για να διατηρήσει η σημερινή στρατηγική τον παλμό της, η Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική, όπως καθορίστηκε προηγουμένως, θα πρέπει να αναπτυχθεί από κοινού και εσπευσμένα από όλες τις ενδιαφερόμενες συμβαλλόμενες πλευρές, με άλλα λόγια δηλαδή από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την εκτελεστική αρχή του ΕΟΔ και την ΕΕ και τα κράτη μέλη του ΕΟΔ σύμφωνα με τους αντίστοιχους ρόλους τους. Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της ΕΕ/Ύπατος Αρμοστής για τα θέματα της ΚΕΠΠΑ θα πρέπει επίσης να

συμμετέχει για τις πτυχές της ασφάλειας και της άμυνας[4]. Η αναθεώρηση της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Πολιτικής θα γίνει στην άτυπη κοινή συνεδρίαση του Συμβουλίου της ΕΕ και του Υπουργικού Συμβουλίου του ΕΟΔ.

– Για να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή ενσωμάτωση των δυνατοτήτων και των υποδομών στο χώρο του διαστήματος στις συνολικές πολιτικές που εφαρμόζει η Ένωση και για να υποστηριχθεί η προσπάθεια επικέντρωσης των διαστημικών δραστηριοτήτων προς την κατεύθυνση της ικανοποίησης των αναγκών των χρηστών και των πολιτών, η Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική πρέπει να παρουσιάζεται στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο, για να της δίνεται πολιτική κάλυψη. Μόνο οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων, οι οποίοι συνέρχονται στα Ευρωπαϊκά Συμβούλια Κορυφής, είναι σε θέση να εξετάσουν την Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική πλήρως, συμπεριλαμβανομένων των πτυχών ασφάλειας και άμυνας. Η πολιτική αυτή θα μπορούσε να παρουσιαστεί για πρώτη φορά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που θα διεξαχθεί το δεύτερο εξάμηνο του 2003. Αργότερα στο μέλλον, θα μπορούσε να ενημερώνεται τακτικά (κάθε τριετία έως πενταετία), για να επικυρώνεται πολιτικά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής.

– Όπως έχει καταστεί σαφές, η διαδικασία διαμόρφωσης της πολιτικής και η υλοποίησή της εξαρτώνται κατά πρώτο λόγο και σε καίριο βαθμό από τη συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΕΟΔ, τόσο σε πολιτικό, όσο και σε εκτελεστικό επίπεδο. Κατά συνέπεια, η τυποποίηση των μορφών συνεργασίας τους αποτελεί καθήκον που πρέπει να αντιμετωπισθεί άμεσα. Το πρώτο βήμα που εμφανίζεται αναγκαίο είναι η σύναψη συμφωνίας-πλαισίου μεταξύ των δύο θεσμικών φορέων, στην οποία θα σκιαγραφούνται τόσο η πορεία διαμόρφωσης της πολιτικής, όσο και τα ζητήματα της έμπρακτης υλοποίησης.

– Από περισσότερο μακροπρόθεσμη σκοπιά, οι συνεχιζόμενες συζητήσεις για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδέχεται να αποτελέσουν την κατάλληλη ευκαιρία για να διερευνηθεί κατά πόσο η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Πολιτικής θα μπορούσε να υποστηριχθεί με την τροποποίηση της σημερινής συνθήκης της ΕΕ. Για να στεφθεί ωστόσο η θέσπιση των τροποποιήσεων αυτών από επιτυχία, οι πολιτικές διαβουλεύσεις πρέπει να αρχίσουν το ταχύτερο δυνατόν.

– Σε κοινοτικό επίπεδο, ένα ιδιαίτερο ζήτημα που σχετίζεται με τη Συνθήκη έγκειται ενδεχομένως στην εξέταση του κατά πόσο οι αποφάσεις που είναι συναφείς με την Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική λαμβάνονται στο πλαίσιο της διαδικασίας συναπόφασης από το Συμβούλιο της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

– Εάν γίνουν μεταβολές στη συνθήκη της ΕΕ, θα χρειαζόταν μάλλον να γίνουν και οι συνακόλουθες μεταβολές στη σύμβαση του ΕΟΔ.

Συστάσεις

Σε βραχυπρόθεσμη βάση(έως τα τέλη του 2002):

– *Να διερευνηθούν οι δυνατότητες διαπραγμάτευσης και σύναψης της συμφωνίας-πλαισίου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του ΕΟΔ, με την οποία θα προωθείται η διαδικασία ανάπτυξης της μελλοντικής Ευρωπαϊκής Διαστημικής Πολιτικής, αλλά και με την οποία θα καθορίζεται ο πρόσθετος ρόλος του ΕΟΔ, ως «εκτελεστικού οργανισμού» (βλέπε στο*

[4] Οι τελευταίες αυτές πτυχές εξετάζονται στην παρούσα έκθεση μόνο εν μέρει, λόγω των θεσμικών περιορισμών που επικρατούν σήμερα.

γλωσσάριο που επισυνάπτεται στο παράρτημα) των δημοσίων προγραμμάτων που αναλαμβάνονται με πρωτοβουλία της ΕΕ.

- *Να γίνει εξαντλητική ανάλυση ούτως ώστε να καθοριστεί ο μελλοντικός πρόσθετος ρόλος που καλείται να διαδραματίσει ο ΕΟΔ ως «ο εκτελεστικός οργανισμός» της ΕΕ, λαμβανομένης υπόψη της πείρας που έχει αποκτηθεί στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης συνεργασίας για το GALILEO και την ΠΠΠΑ. Στο πλαίσιο αυτό θα ληφθούν επίσης υπόψη οι τελευταίες εξελίξεις σε συνάρτηση με το 6ο πρόγραμμα-πλαίσιο Ε&ΤΑ της Κοινότητας και οι συνεχιζόμενες δραστηριότητες του ΕΟΔ αλλά και τα πιθανά μελλοντικά προγράμματα.*

- *Να παραταθεί η ισχύς της εντολής που έχει ανατεθεί στις JTF και JSSAG, μέχρι τη στιγμή που θα γίνει η σύναψη της συμφωνίας-πλαισίου. Στη συμφωνία θα μπορούσε επίσης να συμπεριληφθεί ο ορισμός της μόνιμης υποδομής που θα αποτελέσει την έμπρακτη συνέχεια της Μικτής Ομάδας Καθηκόντων η οποία θα ασκήσει καθοριστικό ρόλο κατά τη χάραξη της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Πολιτικής θα αποτελεί καθήκον, με το οποίο θα είναι επιφορτισμένος ο φορέας αυτός.*

- *Να διεξαχθεί το πρώτο «Διαστημικό Συμβούλιο» (δηλαδή η κοινή άτυπη σύνοδος του Συμβουλίου της ΕΕ και του Υπουργικού Συμβουλίου του ΕΟΔ) πριν από τα μέσα του 2002, για να συζητηθούν τα ιδιαίτερα θεσμικά θέματα και τα συναφή με τη διαστημική πολιτική ζητήματα.*

- *Να καθοριστεί το τακτικό βήμα διεξαγωγής του διαλόγου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της εκτελεστικής αρχής του ΕΟΔ, της ΕΕ και των κρατών μελών του ΕΟΔ και του Γενικού Γραμματέα Ύπατου Εκπροσώπου του Συμβουλίου για την ΚΕΠΠΑ.*

Σε μεσοπρόθεσμη βάση (2003):

- *Να υποβληθεί η Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής, λαμβάνοντας υπόψη τις γνώμες του «Διαστημικού Συμβουλίου».*

Σε μακροπρόθεσμη βάση(πέραν του 2003):

- *Να αντληθούν ευεργετικά οφέλη από τη γενικότερη συζήτηση για το μέλλον της Ένωσης, για να διερευνηθεί κατά πόσο η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Πολιτικής θα ήταν δυνατόν να υποστηριχθεί με την τροποποίηση της σημερινής συνθήκης για την ΕΕ. Εάν επέλθουν μεταβολές στη συνθήκη για την ΕΕ, θα μπορούσε να τροποποιηθεί αναλόγως και η σύμβαση του ΕΟΔ.*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ:

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: Τακτικές σύνοδοι (οι οποίες συνήθως πραγματοποιούνται μία ή δύο φορές στο πλαίσιο κάθε Προεδρίας της ΕΕ) των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ.

Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική: Η Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική συναπαρτίζεται κατά κύριο λόγο από την Ευρωπαϊκή Διαστημική Στρατηγική, το Ευρωπαϊκό Διαστημικό Πρόγραμμα (ΕΟΔ και εθνικά προγράμματα), τη διαδικασία της υλοποίησης και τους συναφείς προϋπολογισμούς.

Ευρωπαϊκή Διαστημική Στρατηγική: Η στρατηγική αυτή χαράσσει τις κύριες κατευθυντήριες γραμμές για τον καθορισμό της συμπαγούς προσέγγισης στο χώρο του διαστήματος στην Ευρώπη. Η στρατηγική αποτελεί το βασικό πολιτικό πλαίσιο αναφοράς για τους δημόσιους και ιδιωτικούς πρωταγωνιστικούς φορείς, οι οποίοι ασκούν δραστηριότητες στο χώρο του διαστήματος και για τις προσπάθειες που αναλαμβάνουν σε μεμονωμένη βάση και στο πλαίσιο δεσμών συνεργασίας για την οικοδόμηση συμπαγών και αποτελεσματικών διαστημικών υποδομών. Αποτελεί επίσης το υπόβαθρο για τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων και για την κινητοποίηση της ευρύτερης κοινωνίας σε συνάρτηση με τους ευεργετικούς καρπούς που μπορεί να προκύψουν από τις πληροφορίες και γνώσεις με επίκεντρο το διάστημα.

Συμφωνία-Πλαίσιο: Συμφωνία στην οποία καθορίζεται το πλαίσιο της πολιτικής και χρηματοδοτικής συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του ΕΟΔ.

Εκτελεστικός Οργανισμός: Στο πλαίσιο της Διαστημικής Στρατηγικής, η ορολογία αυτή αναφέρεται στο δημόσιο θεσμικό όργανο το οποίο διαθέτει τις ειδικές αρμοδιότητες στο πεδίο του διαστήματος και στους συναφείς τομείς, στο οποίο ανατίθεται το καθήκον της εκτέλεσης κάποιας συναφούς πρωτοβουλίας (η ανάληψη της οποίας απαιτείται για κάποιο έργο ή πολιτική με την υλοποίηση του οποίου είναι επιφορτισμένο ένα άλλο δημόσιο θεσμικό όργανο), υπό τους ειδικούς όρους που έχουν συμφωνηθεί με το εν λόγω άλλο θεσμικό όργανο.

ΜΟΚ (JTF): Η Μικτή Ομάδα Καθηκόντων, η οποία έχει συγκροτηθεί από την εκτελεστική αρχή του ΕΟΔ και την Επιτροπή, που προβαίνει στην ανασκόπηση της στρατηγικής και της υλοποίησής της και η οποία επεξεργάζεται τις προτάσεις έκδοσης των ρυθμιστικών πλαισίων για τη διαχείριση των κοινών έργων. Η ΜΟΚ συγκροτείται από προσωπικό που προέρχεται από την εκτελεστική αρχή του ΕΟΔ και από τις υπηρεσίες της Επιτροπής.

ΣΟΚΔΣ (JSSAG): Η Συμβουλευτική Ομάδα Κοινής Διαστημικής Στρατηγικής συμβουλεύει και συνοδεύει τις εργασίες της Μικτής Ομάδας Καθηκόντων σε όλα τα ζητήματα που σχετίζονται με το Διάστημα, ιδίως σε συνάρτηση με τις μελλοντικές εξελίξεις και την υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Στρατηγικής. Η ΣΟΚΔΣ συγκροτείται από εκπροσώπους της ΕΕ και των κρατών μελών του ΕΟΔ. Συγκαλείται υπό την κοινή Προεδρία της Επιτροπής και της εκτελεστικής αρχής του ΕΟΔ.

Διαστημικό Συμβούλιο: Άτυπη σύνοδος του Συμβουλίου της ΕΕ και του Υπουργικού Συμβουλίου του ΕΟΔ. Το Διαστημικό Συμβούλιο προσδίδει στην Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική την απαιτούμενη ώθηση για την ανάπτυξή της και καθορίζει τους γενικούς πολιτικούς προσανατολισμούς της εν λόγω πολιτικής.